

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Kateřina Vančurová

**Klíčové okamžiky
v životě Martina Luthera Kinga
v 60. letech 20. století a jejich reflexe
v dobovém československém tisku**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Kateřina Vančurová**

Vedoucí práce: **PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2011**

Bibliografický záznam

VANČUROVÁ, Kateřina. *Klíčové okamžiky v životě Martina Luthera Kinga v 60. letech 20. století a jejich reflexe v dobovém československém tisku*. Praha, 2010. 91 s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky.

Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá zobrazením čtyř hlavních událostí v životě Martina Luthera Kinga v dobových československých médiích v 60. letech 20. století. Pro analýzu byly vybrány tři hlavní dobové deníky: Rudé právo, Svobodné slovo a Mladá fronta. Analyzovali jsme následující události: pochod na Washington 28. srpna 1963, oznámení laureátů Nobelovy ceny 14. října 1964 a její udělení 11. prosince 1964, tzv. krvavou neděli 7. března 1965 i následný pochod 21. března 1965 a atentát na Martina Luthera Kinga 4. dubna 1968. Analýza zahrnuje články, které vyšly týden před událostí a dva týdny po ní. Dochází tak k pokrytí hlavního proudu zpravodajství i případných dodatků či dalšího vývoje situace. Pomocí obsahové analýzy jazykových prostředků je v práci srovnáván objektivní obraz tvořený dobovými i současnými historickými prameny a dobový mediální obraz. Cílem práce bylo zjistit odklon způsobený režimní kontrolou mediálních obsahů a omezením informačních zdrojů.

Abstract

The bachelor thesis is about the portrayal of four key moments in the life of Martin Luther King, Jr. in contemporary Czechoslovak media in the 1960's. We picked three main contemporary dailies: Rudé právo, Svobodné slovo and Mladá fronta. We analyzed the following events: the march on Washington on August 28th, 1963, the announcement of the Nobel Peace Prize laureates on October 14th, 1964 and the ceremony on December 11th, 1964, the so-called Bloody Sunday on March 7th, 1965 and the following march on March 21st, 1965 and the assassination on Martin Luther

King, Jr. on April 4th, 1968. The analysis includes texts that were published one week before the event and two weeks after it. With this interval, it is possible to cover the main texts about the event and consequential events. The thesis compares the objective portrait made by contemporary and present history sources and the contemporary media portrait by analyzing the language means and resources. The aim of the thesis was to determine the difference caused by the regime control over media contents and the limitations of information resources.

Klíčová slova

Martin Luther King, mediální obraz, noviny, objektivita, zdroje, jazykové prostředky

Keywords

Martin Luther King, Jr., media portrait, newspaper, objectivity, resources, language means

Rozsah práce: 128 370 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20. května 2011

Kateřina Vančurová

Na tomto místě bych ráda poděkovala především panu doktoru Bednaříkovi za připomínky k obsahu, čas, který věnoval čtení této práce a trpělivost.

Také děkuji svým rodičům, svému příteli a přátelům za podporu.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky
Projekt bakalářské práce

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce													
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT:													
Příjmení a jméno diplomanta: Vančurová Kateřina Imatrikulační ročník diplomanta: 2007 E-mail diplomanta: kacha.v@gmail.com Studijní program/studijní obor: žurnalistika	Razítko podatelny: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd</td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">- 5 -02- 2010</td> <td style="text-align: right;">-1-</td> </tr> <tr> <td>Č.j. 1240</td> <td>Příloh: 3</td> <td>Skartační heslo:</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Přiděleno:</td> </tr> </table>	Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd			Došlo dne:	- 5 -02- 2010	-1-	Č.j. 1240	Příloh: 3	Skartační heslo:	Přiděleno:		
Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd													
Došlo dne:	- 5 -02- 2010	-1-											
Č.j. 1240	Příloh: 3	Skartační heslo:											
Přiděleno:													
Předpokládaný název práce v češtině:													
Klíčové okamžiky v životě Martina Luthera Kinga v 60. letech 20. století a jejich reflexe v dobovém českém tisku													
Předpokládaný název práce v angličtině:													
Key moments in the life of Martin Luther King, Jr. in the 1960's and their reflection in contemporary Czech media													
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012): (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve po dvou semestrech</u> od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012) ZS 2011/2012													
Jedná se o téma (zakřížkujte platnou odpověď): navrhované studentem ☐ z nabídky IKSŽ ☒ Příjmení a jméno pedagoga, který téma vypsál: PhDr. Bednařík Petr, Ph.D.													
Pedagog, s nímž byly teze konzultovány (příjmení, jméno, pracoviště – vzor: <i>Bednářová, Petra, KŽ IKSŽ UK FSV</i>): PhDr. Bednařík, Petr, Ph.D., KMS IKSŽ UK FSV													
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Martin Luther King byl jedním z nejdůležitějších bojovníků proti rasismu a segregaci 20. století ve Spojených státech amerických. Má práce by se měla zabývat čtyřmi nejdůležitějšími událostmi jeho života v 60. letech 20. století, a to pochodem proti nezaměstnanosti ve Washingtonu v roce 1963 a Lutherovým projevem "I Have A Dream"; převzetím Nobelovy ceny za mír v roce 1964; policejním zásahem proti pochodu v březnu 1965 (tzv. Krvavá neděle) a jeho násilnou smrtí v roce 1968. V práci bych se zabývala zachycením Kingova života v odborné literatuře, té ze 70. a 80. let i současné. Snažila bych se postihnout, zda je rozdíl mezi verzemi událostí, které se dají považovat za objektivní a těmi, které byly vydány v ČSSR. Poté bych analyzovala články, které k nim vyšly ve třech dobových českých periodikách a analyzovala bych rozsah a způsob informování o jednotlivých událostech, popřípadě rozdíl mezi pokrytím jednotlivými periodiky.													
Zdůvodnění výběru tématu práce, včetně stručného popisu řešení nejvýznamnějších otázek vztahujících se k tématu v odborné literatuře oboru (rozsah max. 1000 znaků): Téma mě zaujalo, neboť mám k Martinu Lutheru Kingovi silný vztah; v dětství jsem dva roky navštěvovala základní školu ve Spojených státech a prošla tak intenzivní výukou na téma problematiky rasismu a Kingova přínosu ke zlepšení situace. Ráda bych téma zpracovala i vzhledem k mému zájmu o novodobé dějiny.													
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): Úvod 1. Martin Luther King jako ikona boje s rasismem a segregací - stručný popis vývoje událostí a Kingovy role v nich													

<p>2. Hlavní události 60. let 20. století - popis událostí, které budou analyzovány</p> <p>2.1. Pochod ve Washingtonu, projev "I Have A Dream", 1963</p> <p>2.2. Nobelova cena 1964</p> <p>2.3. Krvavá neděle, 1965</p> <p>2.4. Atentát, 1968</p> <p>3. Mediální obraz jednotlivých událostí ve vybraných periodikách - v kapitole popíší články v jednotlivých periodikách, zanalyzují jejich obsah, časové rozestupy i způsob přinášení informací</p> <p>3.1. Charakteristika vybraných periodik - též se zdůvodněním výběru</p> <p>3.2. Analýza článků</p> <p>3.2.1. Rudé právo</p> <p>3.2.2. Svobodné slovo</p> <p>3.2.3. Mladá fronta</p> <p>3.3. Shrnutí rozdílů mezi mediálními obrazy v jednotlivých periodikách</p> <p>Závěr</p> <p>Použitá literatura</p> <p>Prameny</p> <p>Resumé</p> <p>Přílohy</p>
<p>Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období, za které bude analyzován) a postup (technika) při jeho zpracování:</p> <p>Rudé právo</p> <p>Svobodné slovo</p> <p>Mladá fronta</p> <p>Analyzovaná období:</p> <p>21. 8. – 14. 9. 1963</p> <p>3. 10. – 25. 12. 1964</p> <p>28. 2. – 21. 3. 1965</p> <p>25. 4. – 18. 4. 1968</p> <p>Způsob zpracování:</p> <p>Sepsání seznamu vydaných článků podle titulu, zhodnocení titulků, rozsahu, úhlu pohledu i objektivitu, srovnání jednotlivých mediálních obrazů podle uvedených kritérií. Také bych se pokusila vyvodit, zda závisí způsob zpracování události na periodiku.</p> <p>Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):</p> <p>NAVRÁTIL, J. Stručné dějiny USA. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1984. 527 s.</p> <p>Přehledná publikace přibližuje hlavní události ve Spojených státech od objevení Ameriky až po rok 1982. Shrnuje obecně problematiku černošského hnutí a zařazuje jej do kontextu doby.</p> <p>CHAFE, W. The unfinished journey : America since World War II. New York: Oxford University Press, 2003. 526 s.</p> <p>Titul velmi detailně a do hloubky popisuje události ve Spojených státech od posledních měsíců druhé světové války do 90. let 20. století. Boji s rasismem a segregací se autor věnoval v několika kapitolách, považuje jej za jeden z klíčových momentů formování amerického národního vědomí.</p> <p>RYSKOVÁ, S. Martin Luther King. Praha: Horizont, 1988. 150 s.</p> <p>Práce se podrobně věnuje životu Martina Luthera Kinga, autorka uvádí i citace přímých účastníků některých událostí a popisuje atmosféru i důsledky jednotlivých protestů a pochodů. Věnuje se i politickému pozadí doby a jeho vlivu na Kingovu práci.</p>

SCHLOREDT, V. Martin Luther King. Harlow: Longmann, 1991. 64 s.

Publikace se zabývá působením Martina Luthera Kinga převážně v šedesátých letech 20. století; je psána z jiné perspektivy než předešlá práce a poslouží k vytvoření objektivnějšího pohledu na popisované události.

GEROLD, F. An american death : the true story of the assassination of Dr. Martin Luther King, Jr. and the greatest manhunt of our time. New York: Doubleday & Company, 1972. 467s.

Autor se v rozsáhlé publikaci zabývá podrobným popisem atentátu na Martina Luthera Kinga, okolnostmi, které k němu vedly a událostmi, které následovaly.

KIRK, J. A. Martin Luther King, Jr., and the civil rights movement : controversies and debates. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007. 274 s.

Publikace s odstupem času analyzuje působení Martina Luthera Kinga a jeho vliv na boj se segregací a rasismem, zabývá se převážně spornými body jeho působení (např. Krvavou nedělí) a dává prostor i odpůrcům jeho práce.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Témata týkající se Martina Luthera Kinga byla v posledních pěti letech zadána na Masarykově univerzitě, Západočeské univerzitě v Plzni a Univerzitě Karlově, v žádném z případů se však nejedná o téma příbuzné mému; diplomanti se zabývali například rétorickými prostředky či významem jeho projevu "I Have A Dream", mediální obraz ale nikdo neanalyzoval.

Datum / Podpis studenta

U Praze dne 5.2.2010

Kateřina Vančurová
.....

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT **VYTIŠTĚNÉ** (včetně části, kterou vyplňuje institut!), **PODEPSANÉ** A VE **DVOU** VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ UK FSV. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A **NECHAT VEVÁZAT** DO DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TUTO ČÁST VYPLŇUJE INSTITUT:			
Vyjádření IKSŽ: Vedení IKSŽ teze projednalo na svém zasedání dne		Schváleno ☐	
výsledkem:		Neschváleno ☐	
Důvody případného neschválení práce		Téma je již zpracované ☐	
		Špatně formulované téma a cíl ☐	
		Špatně zvolená metoda práce ☐	
		Nedostatečná rešerše literatury ☐	
		Nevhodně zvolené prameny ☐	
		Nedostačující úroveň tezí ☐	
		Jiné	
		
		
Navržený vedoucí práce	Souhlas vedoucího práce navrženého vedením institutu	Příjmení a jméno	Datum /Podpis
Návrhy na konzultanty (v případě, že takové návrhy z jednání vedení IKSŽ vyplynou)		Příjmení a jméno	Příjmení a jméno
Schválené teze převzal/a student/ka		Příjmení a jméno	Datum /Podpis
Návrhy na oponenta: Vedení IKSŽ na svém zasedání dne navrholo, aby předloženou práci oponoval/a:		Příjmení a jméno	

OBSAH

Úvod	4
Metodika	5
1. Kontext doby.....	7
1.1. Historické pozadí	7
1.1.1. Válka za nezávislost	7
1.1.2. Půlstoletí prvních bojů.....	8
1.2. První bojovníci za práva černochů	15
1.3. Dokumenty zaručující rovnoprávnost.....	16
1.3.1. Prohlášení o nezávislosti	16
1.3.2. Prohlášení o emancipaci	17
1.3.3. Dodatky k ústavě o občanských právech	17
1.3.4. Zákon o občanských právech z roku 1875	18
1.3.5. Zákon o boji proti chudobě a volební zákon	18
2. Martin Luther King.....	19
2.1. Životopis	19
2.1.1. Dětství a mládí.....	19
2.1.2. Vysoká škola: první zkušenost s integrací	20
2.1.3. Montgomery	21
2.1.3.1. Segregace.....	21
2.1.3.2. Bojkot autobusů.....	21
2.1.3.3. Soudy proti bojkotu	22
2.1.4. Atlanta	23
2.1.4.1. Přístup politiků	23
2.1.5. Birmingham.....	24
2.1.6. Pochod na Washington.....	25

2.1.7.	Atentát na Kennedyho	25
2.1.8.	Udělení Nobelovy ceny	25
2.1.9.	Selma	26
2.1.10.	Nový zákon o občanských právech	27
2.1.11.	Atentát na Martina Luthera Kinga.....	27
2.2.	Filosofie nenásilí	28
2.2.1.	Vliv křesťanství.....	28
2.2.2.	Základy nenásilného přístupu.....	30
2.2.3.	Kritika přístupu.....	30
2.2.3.1.	Současníci.....	30
2.2.3.2.	Po atentátu	31
2.2.3.3.	Životopisci.....	31
3.	Analýza mediálního obrazu	32
3.1.	Výběr analyzovaných médií.....	32
3.2.	Jednotlivé události ve vybraných médiích	33
3.2.1.	Pochod na Washington.....	33
3.2.1.1.	Rudé právo	33
3.2.1.2.	Svobodné slovo	36
3.2.1.3.	Mladá fronta	37
3.2.2.	Udělení Nobelovy ceny	39
3.2.2.1.	Rudé právo	39
3.2.2.2.	Svobodné slovo	39
3.2.2.3.	Mladá fronta	40
3.2.3.	Krvavá neděle.....	40
3.2.3.1.	Rudé právo	42
3.2.3.2.	Svobodné slovo	49
3.2.3.3.	Mladá fronta	54

3.2.4. Atentát	57
3.2.4.1. Rudé právo	58
3.2.4.2. Svobodné slovo	61
3.2.4.3. Mladá fronta	63
3.3. Shrnutí mediálního obrazu	66
Závěr	68
Summary	69
Použitá literatura	70
Přílohy	i

ÚVOD

Martin Luther King se narodil do období rasové diskriminace, která v různých úrovních probíhala na celém území Spojených států.

Jeho snaha upozornit pomocí nenásilných metod na problémy černochoů¹ vedla k mnoha tvrdým útokům na pochody, mnoha zraněným lidem a ve výsledku k jeho vlastní násilné smrti.

Přes mnohé výhrůžky se však svého cíle ani své metody nevzdal a vytrvale kázal filosofii nenásilí jako jediné možné řešení problematiky.

Tématem této práce se stal mediální obraz čtyř událostí v jeho životě v 60. letech 20. století: pochod na Washington, udělení Nobelovy ceny, pochod ze Selmy do Montgomery a atentát. Pro analýzu byly vybrány tři celostátní deníky - Rudé právo, Svobodné slovo a Mladá fronta, jejichž zpravodajství je možné považovat za zástupné pro celou mediální scénu. Rudé právo bylo pro výklad událostí závazné, je proto vždy zařazeno jako první analyzované.

Cílem práce bylo zjistit, zda se v atmosféře cenzury a státní kontroly nad obsahy médií liší mediální obraz Martina Luthera Kinga od objektivních popisů.

¹ Při psaní o této problematice je potřeba vyřešit konflikt samotného pojmenování černošské rasy. V anglickém jazyce je tento sporný bod obzvláště patrný: v dobové literatuře se černoši sami nazývají „Negro“, což je dnes považováno za rasistické pojmenování; podobné konotace má výraz „blacks“, o něco slabší negativní dopad má slovo „colored“. Ve Spojených státech je v současné době ustálen jako neutrální výraz „African-American“, popřípadě „Afro-American“. V dobové české literatuře se s tímto fenoménem také setkáváme. Jakkoli je pro češtinu výraz černocho emočně neutrální, snažili se tehdejší překladatelé a novináři pravděpodobně v rámci politické korektnosti překládat anglické výrazy. V této práci jsem použila výrazu černocho, který je podle Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost neutrální.

METODIKA

Při analýze mediálního pokrytí byly zpracovány tři deníky: Rudé právo, Svobodné slovo a Mladá fronta. U každé události bylo analyzováno období přibližně týden před událostí a dva týdny po ní, protože v tomto úseku se žurnalisté nejčastěji k události vrací, popř. se objevují nové skutečnosti.

Tzn.:

Zprávy o Washingtonském pochodu jsme sledovali v období 21. srpna 1963 až 14. září 1963.

Nobelovu cenu jsme sledovali ve dvou obdobích: při oznámení laureátů a při předání. Sledovali jsme tedy období 7. října 1964 až 31. října 1964 a 4. prosince 1964 až 25. prosince 1965.

Krvavá neděle se stala 7. března 1965, tedy sledované období mělo být 28. února 1965 až 21. března 1965. V průběhu analyzovaného období byl však zorganizován týž pochod znovu, proto jsme analýzu prodloužili do 31. března 1965, kdy se přestaly objevovat zprávy o dění kolem pochodu.

Články o atentátu jsme analyzovali v období 25. března 1968 až 18. dubna 1968.

Vzhledem k tomu, že každá jednotlivá událost byla zasazena do širšího kontextuálního rámce boje proti rasové segregaci, je složité oddělit, kdy končí pokrytí události československými médii. Boj o rovnost všech lidí byl pro socialistická média přitažlivý, neboť se dal interpretovat jako ukázka utrpení obyčejných lidí v kapitalismu a důležitost rovných příležitostí, které režim deklaroval.

Snažili jsme se proto postihnout i události, které zpracovávané dění ovlivnilo či zapříčinilo, a jejich vazbu tak, jak ji naznačila média.

Pro objektivní obraz událostí jsme využili dostupných monografií, převážně od amerických autorů. Snažili jsme se vytvořit objektivní obraz události pomocí dobových knih ovlivněných hnutím i společenskými náladami a současných zdrojů, jež neměly již žádný emoční náboj, ale často také nebyly dostatečně detailní.

Analýza mediálního obrazu spočívala v obsahové analýze objektivitu, emočního odklonu, využití zpravodajsky nevhodných lexikálních prostředků a vyváženosti článků. Zároveň jsme sledovali informační zdroje a okamžiky, kdy se pravděpodobně projevoval režimní tlak na zpravodajství.

1. KONTEXT DOBY

1.1. Historické pozadí

Ačkoli se Martin Luther King narodil v roce 1929, kořeny rasové nenávisti, s níž se potýkal, sahaly do dob vzniku nezávislých Spojených států.

1.1.1. Válka za nezávislost

Ve druhé polovině 18. století bylo území dnešních Spojených států osídleno jen na východním pobřeží, které bylo rozděleno mezi třináct kolonií. V roce 1750 žilo v koloniích 2,5 milionu obyvatel, z toho 400 000 otroků.

Kolonie spadaly pod britskou nadvládu, avšak američtí obyvatelé britského impéria neměli nárok na zastoupení v parlamentu. To primárně vedlo ke vzniku napětí mezi vládou a kolonisty. Výsledná válka za nezávislost, již napětí vyvrcholilo, však měla ještě dva další hlavní důvody: britská vláda kolonistům zakazovala osidlovat další půdu a zvyšovala daně kvůli válečným výdajům království. Bez zastoupení tak kolonisté neměli jak proti těmto opatřením bojovat a to vedlo k rozpoutání prvního amerického válečného konfliktu.

Válka za nezávislost začala 19. dubna 1775 kvůli zvyšování daní na mnohé dovážené komodity. Jakkoli byli kolonisté ve výhodě vzhledem ke znalosti prostředí a zásobování na místě bojů, byl nepoměr mezi vojskem patriotů a vojskem Jiřího III. velmi výrazný. V prvních měsících války bojovalo za nezávislost amerických kolonií 8 000 vojáků, kteří neměli příliš dobrý výcvik, ani armádní zázemí: kolonisté neměli žádné vlastní válečné loďstvo a velmi málo výzbroje. Britský král Jiří III. do prvotního boje vyslal na válečných lodích 55 000 vojáků, ale byl znevýhodněn velkou vzdáleností a potřebou zásobovat velké vojsko přes Atlantický oceán.

Pocit křivdy a nespravedlnosti vedl kolonisty k oficiálnímu odtržení od Velké Británie. V Prohlášení o nezávislosti 4. července 1776 deklarovaly kolonie svoji samostatnost, víru ve svobodu každého jednotlivce a soupis všech zákonů a křivd, kterými se král na kolonistech prohřešil.

V roce 1778 vyhlásila Francie Británii válku a přišla na pomoc kolonistům. O pět let později tak válka skončila výhrou kolonistů, kterou stvrdil Jiří III. podpisem kapitulace 3. září 1783.

Při válce za nezávislost poprvé vyšlo najevo, že zotročení černoši mají nemalou ekonomickou i reálnou sílu. Angličané v jejím průběhu využili situace bezpráví a slíbili svobodu všem otrokům, kteří utečou od svého pána a budou bojovat za krále. Po skončení války vyvezly britské jednotky ze země na 20 000 osvobozených černochoů.

Válka za nezávislost a hlavně Prohlášení o nezávislosti i následné vítězství vedly k přehodnocení postoje k otrokům v zemi. Již v roce 1783 vyhlásil stát Massachusetts otroctví nezákonným a v následujících čtyřech letech tak učinily všechny severní kolonie vyjma New York a New Jersey².

Na konci 18. století tak již bylo zřetelné rozdělení Spojených států na průmyslově vyspělejší sever a zemědělský jih. Toto dělení souviselo s územní dispozicí jednotlivých států a odráželo se v přístupu k otázce otroctví. Zatímco na severu bylo otroctví odsuzováno a nebylo tak rozšířené, jižanské hospodářství bylo na otroctví závislé.

1.1.2. Půlstoletí prvních bojů

Po zákazu otroctví v severních státech následovaly další snahy o zrušení této instituce na celém území. Nemalá část americké populace nesouhlasila se zachováním otroctví a v roce 1808 dosáhla prvního výsledku: na celé území tehdejších Spojených států byl zakázán dovoz otroků.³ První organizace, která chtěla cíleně řešit otázku otroctví, vznikla v roce 1817 a jmenovala se Americká kolonizační společnost. Její členové prosazovali, aby byli otroci navraceni do Afriky, kde pro ně získali území. Americká kolonizační společnost během několika let vyvezla 12 000 černochoů na toto území, čímž podnítila vznik dnešní Libérie. Mnoho otroků se ale tomuto přístupu

² *Slavery* [online]. 2011 [cit. 2011-04-05]. Slavery in the North. Dostupné z WWW: <<http://www.slavenorth.com/index.html>>.

³ Navrátil, Jan. *Stručné dějiny USA*. Praha: Svoboda, 1977. S. 92.

bránilo, neboť první černoši byli na americkou půdu dovezeni již v roce 1609 a ve většině rodin se několik generací narodilo ve Spojených státech a Afriku neznaly.⁴

Vláda tehdejší Unie, z níž vznikly dnešní Spojené státy, byla nucena zmírňovat napětí, které neustále rostlo mezi otrokářskými a neotrokářskými státy. V roce 1820 tak vznikl Missourský kompromis, který stanovil paritní zastoupení obou stran v Kongresu poměrem 15:15⁵. Zároveň byla v rámci Missourského kompromisu určena severní hranice pro otrokářské státy na 36°30' severní šířky a zástupci severních států se zavázali vracet uprchlé otroky na jih.

Vzhledem k přibývání nových států do Unie byl Kongres opakovaně nucen zajišťovat rovnováhu mezi oběma stranami. V roce 1850 proto vznikl další kompromis, který určoval status států přistupujících do Unie. Ten byl ale v roce 1854 za vlády Franklina Pierce⁶ spolu s Missourským kompromisem zrušen. Jednotlivé státy dostaly poté právo určit si samostatně vlastní postoj k otroctví.

Prvních padesát let se dařilo severním státům udržovat stejné zastoupení otrokářských i neotrokářských států v Kongresu a pomocí kompromisů, jakkoli byly téměř bez výjimky výhodnější pro jih, rozpouštět napětí mezi oběma stranami. To pramenilo z oboustranné touhy uplatnit svoji politiku na celém území. Severní státy upřednostňovaly zachování Unie před zrušením otroctví, zatímco se jižní státy stále více radikalizovaly. Toto rozdělení se promítlo do politického rozvrstvení, v roce 1854 založili protitrokářští aktivisté Republikánskou stranu; Demokratická strana velmi dlouho zastávala otrokářské postoje. Když v roce 1853 vyhráli po mnoha obdobích prezidentské volby demokraté, zrušili mnohá omezení pro rozvoj otrokářství.

⁴ Tindalle, George B., Shi, David E. Dějiny Spojených států amerických. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

⁵ Navrátil, Jan. Stručné dějiny USA. Praha: Svoboda, 1977. S 103.

⁶ History.com [online]. 2011 [cit. 2011-04-15]. Franklin Pierce. Dostupné z WWW: <<http://www.history.com/topics/franklin-pierce>>.

Demokraté vládli Unii od roku 1853 do roku 1861⁷, v tomto období se ztratila udržovaná rovnováha a otrokářské státy měly výrazně větší vliv na politiku celé Unie. V roce 1860 se však Demokratická strana rozštěpila a na prezidentský post kvůli neshodám kandidovali dva politici. Kvůli rozdělení hlasů mezi dva demokratické kandidáty vyhrál republikán Abraham Lincoln⁸, který razantně ukončil severské ústupky jihu. Napětí v Unii bylo ale již tak velké, že se v prosinci 1860 odtrhla Jižní Karolina a prohlásila se za samostatný stát.⁹ Do konce února 1861 ji v tomto kroku následovalo šest dalších jižních států, které vytvořily Konfederaci a zvolily prezidentem Jeffersona Davisona. Unie ale neuznala nezávislost Konfederace, považovala odtržené státy za vzbouřenecké a za pomoci vojska je chtěla přinutit k návratu do Unie. Válka Severu proti Jihu¹⁰ začala 12. dubna 1861 a vzápětí se oddělily další čtyři jižní státy a přidaly se ke Konfederaci. Ta tvořila 40 % původního území Unie a jejím cílem bylo rozšířit otroctví na 4/5 celých Států.¹¹ V Unii zbylo 23 států z původních 34, tzn. 22 milionů obyvatel. V oddělené Konfederaci bylo 9 milionů obyvatel, z toho 4 miliony byli černoši.

Ze začátku války se Jihu dostávalo materiální pomoci od Velké Británie a Francie, ale dobrovolným vývozním embargem na obiloviny docílil Sever toho, že se evropské mocnosti v konfliktu přestaly angažovat. Ve Velké Británii o neúčasti ve válce také rozhodlo veřejné mínění, které bylo velmi výrazně proti otrokářství; dělníci protestovali proti tomu, aby ho jejich země podporovala.

Po celou dobu války neuznal nezávislost Konfederace jediný stát. Unie považovala státy Konfederace za protizákonné vzbouřence a vydávala zákony, které se na ně vztahovaly.

⁷ List [online]. 2011 [cit. 2011-04-15]. List of US Presidents. Dostupné z WWW: <http://www.einvestigator.com/links/lists/list_of_us_presidents.htm>.

⁸ Navrátil, Jan. Stručné dějiny USA. Praha: Svoboda, 1977. S. 118.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ V souvislosti s občanskou válkou Severu proti Jihu se používá velkých písmen při odkazování na Unii a Konfederaci; v práci je tento princip také dodržen.

¹¹ Navrátil, Jan. Stručné dějiny USA. Praha: Svoboda, 1977. S. 120.

V prvních dvou letech války bojovala Unie za zachování jednoty Spojených států. Cíl zrušit otroctví na celém území do konfliktu vstoupil až v roce 1862, kdy veřejná podpora války mezi obyvateli Unie klesala, neboť unijní vojska často prohrávala a bylo potřeba radikalizovat válečné cíle. Otázka otroctví ale byla aktuální již dříve; v roce 1860 stanovil Kongres, že otroci, kteří se dostanou do rukou unijnímu vojsku, budou považováni za válečný kontraband a Unie nebude pokládat za svoji povinnost je vrátet jejich pánům, jak bylo do té doby uzákoněno i ve svobodných státech.

V roce 1861 Kongres schválil vyhlášku, že jakýkoli majetek používaný konfедераční armádou je možné konfiskovat - včetně otroků. Od roku 1862 se válčilo plně za zrušení otroctví.

V lednu 1863 vydal Abraham Lincoln tzv. „Emancipation Proclamation“, Prohlášení o emancipaci, kterým přislíbil svobodu všem čtyřem milionům otroků v Konfederaci¹², až se k nim proboují unijní vojáci. Toto prohlášení nemělo platnost pro státy, které v Unii zůstaly nebo se k ní vrátily - ty dostaly příležitost si otázku otroctví vyřešit samy, byl však na ně vyvíjen nátlak, aby Prohlášení přijaly za své.

Vzhledem k nepoměru armád byla jižní armáda koncem války nucena verbovat i černochoy, čímž se de facto popřel samotný základ boje. Ani to však Konfederaci nepomohlo a 9. dubna 1865 podepsal generál Robert E. Lee kapitulaci¹³. Při probíhajících oslavách byl 14. dubna 1865 Abraham Lincoln zastřelen v divadle prootrokářským radikalistou Johnem Wilkesem Boothem¹⁴.

Výhra Severu znamenala zrušení otroctví a osvobození posledních otroků, k nimž se nestačila probouvat vojska. Do jižních států byli posláni vojáci, aby dohlíželi na dodržování kapitulčních úmluv a bránili rasovým i jiným nepokojům. Jižní státy musely uznat zrušení otroctví, zaplatit válečné dluhy, přijmout dočasně jmenované

¹² *Library of Congress* [online]. 30. 6. 2010 [cit. 2011-04-16]. Emancipation Proclamation. Dostupné z WWW: <<http://www.loc.gov/rr/program/bib/ourdocs/EmanProc.html>>.

¹³ *Library of Congress* [online]. 2011 [cit. 2011-04-16]. Time Line of Civil War. Dostupné z WWW: <<http://international.loc.gov/ammem/cwphtml/tl1865.html>>

¹⁴ *Lincoln Papers* [online]. 2002 [cit. 2011-04-21]. Assassination of Abraham Lincoln. Dostupné z WWW: <<http://memory.loc.gov/ammem/alhtml/alrintr.html>>.

guvernéry a přísahat věrnost vládě. Po splnění těchto podmínek byly přijaty zpět do Unie.

V prosinci 1865 vešel v platnost třináctý dodatek k ústavě, který stanoví:

„Část 1.

Otroctví ani nedobrovolná služba, s výjimkou trestu za zločin, za který byl trestaný náležitě odsouzen, nebudou existovat ve Spojených státech, nebo na jakémkoli jiném místě, kde mají jurisdikci.

Část 2.

Kongres si vyhrazuje právo vymáhat tento dodatek příslušnou legislativou.“¹⁵

Tímto dodatkem bylo oficiálně zrušeno otroctví na celém území, ale trvalo ještě několik desítek let, než se jej podařilo vymýtit.

V reakci na plošný zákaz otroctví vznikla v roce 1866¹⁶ teroristická organizace Ku Klux Klan (KKK), která zavražďovala osvobozené černochoy a proslula nočními jízdami na koních s hořícími kříži a bezdůvodným lynčováním černochoů.

O dva roky později schválil Kongres čtrnáctý dodatek k Ústavě, který zamezoval bývalým konfederalním vůdcům vstup do funkcí ve státních úřadech a udělil černochoům hlasovací právo. Na jihu však i nadále bylo pro černochoy nemožné volit. Státní zastupitelé černochoům pro registraci voliče zadávali nesplnitelné zkoušky gramotnosti či pro ně zaváděli nesplnitelné voličské daně. V jiných státech černochoským voličům tajili čas voleb, umístění volebních místností, popřípadě je odháněli od ureň zbraněmi.

Kvůli těmto opatřením vyšel v roce 1870 patnáctý dodatek, jímž se zakazovalo omezovat volební právo na základě rasové příslušnosti.

¹⁵ *Cornell University Law School* [online]. 2008 [cit. 2010-12-18]. Legal Information Institute. Dostupné z WWW: <<http://topics.law.cornell.edu/constitution/amendmentxiii>>. Autorský překlad.

¹⁶ *Ku Klux Klan* [online]. 2010 [cit. 2011-04-19]. A Brief Historic Perspective. Dostupné z WWW: <<http://kukluxklan.bz/historic.html>>.

O pět let později vyšel zákon, který uděloval černošům občanská práva a činil je rovnými bělochům. Ten byl však v roce 1883 zrušen, protože podle soudu odporoval americké ústavě.¹⁷ Tento argument není v literatuře objasněn.

Mezi lety 1885 a 1915 probíhala kvůli stažení severních vojsk z jihu téměř neomezená diskriminace. Běloši zneužívali černošskou negramotnost a zotročovali je nuceným zadlužováním. Také vešlo v platnost mnoho zákonů, které omezovaly nově zavedená práva černošů či zaváděly segregaci na veřejných místech. Na celém jihu terorizoval černochy Ku Klux Klan.

Po roce 1915 došlo k masové migraci Evropanů do Spojených států, což vedlo k panice Američanů a zesílení vlivu Ku Klux Klanu, z něhož se stala nacionalistická organizace, bojující proti Židům, katolíkům, intelektuálům. Tím byl KKK pro průměrného Američana v době nacionalistické hysterie přitažlivý. V roce 1920 měl 20 milionů členů. Během deseti let však extremistické nálady opadly a v KKK zůstalo 9 000 členů. Přesto si udržel nemalý vliv.

S nástupem světové hospodářské krize v roce 1929 se začaly stírat propastné ekonomické rozdíly a došlo ke zklidnění rasistických nálad. Mezi lety 1930 a 1960 otázka segregace ve společnosti utichla, neboť se podařilo vymýtit otroctví zákonné i nezákonné a převládal názor, že to je dostatečné zaručení základních práv.

V každodenním životě segregace pokračovala, černošské děti přes ustanovení soudů nebyly pouštěny do bělošských škol, jejich školy byly výrazně méně dotované a výuka trvala zpravidla sedm měsíců v roce; pro dospělé bylo velmi obtížné sehnat práci nejen kvůli rasismu, ale i kvůli nižší kvalifikaci, která pramenila z nedostatečné výuky; v mnoha státech stále nebylo možné volit a černoši byli v běžném životě neustále diskriminováni.

Výstižně situaci charakterizovala Kingova manželka Coretta Scott Kingová: „V těchto raných dnech se považoval černoš, který stál zpříma jako člověk, za drzého. Zašel-li příliš daleko, nebo když se dokonce pokoušel uplatňovat nárok na zákonná

¹⁷ NAVRÁTIL, Jan. *Stručné dějiny USA*. Praha: Svoboda, 1977. S. 124.

práva, hrozilo mu vždycky vážné nebezpečí, že zmizí. Úřady nikdy nic nevyšetřovaly, protože černochoův život byl bezcenný.¹⁸

V tomto období se začaly objevovat první snahy tzv. „zvednout hlavu“. Ty se soustředily kolem evangelických kostelů a jejich farářů, nikdy ale nešlo o velká hnutí. Faráři většinou radili svým lidem, aby se se situací smířili podle biblického hesla „kdo tě uhodí do pravé tváře, nastav mu i druhou“ - Matouš 5:39¹⁹. Tento verš vykládali téměř jednotně tak, že je zapotřebí současné příkoří přetrpět v tichosti a lidé dojdou odměny v posmrtném životě.

Společenské klima se nezměnilo ani po druhé světové válce, v níž bojovali černošští vojáci stejně jako běloši.

V roce 1967, tedy již v době působení Martina Luthera Kinga, prošel Kongresem nový daňový zákon, který uváděl, že černoch je 50procentní člověk. Tato zvláštní formulace se objevila již při psaní americké ústavy, kde se pro daňové potřeby uvádělo, že černoch je 60procentní člověk. Znamenalo to, že z dobrých věcí v životě měl přibližně polovinu, špatných měl dvakrát tolik, co běloch. Polovina černochoů žila v podprůměrných domech a černoši měli poloviční platy než běloši. Naproti tomu byla dvojnásobná nezaměstnanost, dvojnásobná úmrtnost kojenců a ve válce umíral dvojnásobný počet černochoů než bělochů vzhledem k poměru v populaci. Ve školách byly černošské děti většinou rok až tři roky pozadu za svými bílými vrstevníky, jejich školy dostávaly výrazně menší dotace. Ze zaměstnaných černochoů jich 75 procent mělo manuální zaměstnání.²⁰

¹⁸ Kingová, Coretta Scott. *Můj život s Martinem Lutherem Kingem*. Praha: Vyšehrad, 1976. S. 43.

¹⁹ Bible. *Ekumenický překlad*. Česká bibliografická společnost, 2001. S. 1471.

²⁰ King, Martin Luther. *Where Do We Go From Here: Chaos od Community?*. Boston: Beacon Press, 1968. S. 6.

1.2. První bojovníci za práva černochů

Situace se stávala neúnosnou již mnoho desetiletí před narozením Martina Luthera Kinga. Mezi lety 1885 a 1894 bylo zlynčováno v průměru 100 černochů ročně²¹. Prvním zásadním odpůrcem zásady „separate but equal“²² („oddělené, ale rovnocenné“), kterou na světlo vynesl rozsudek Nejvyššího soudu z roku 1883, byl Booker T. Washington. Ten byl prvním učitelem na první vysoké škole pro černochy Tuskegee Institute, dnes Tuskegee University. Washington se však držel doktríny používané černošskými faráři: radil svým lidem, aby se snažili situaci vydržet. Tento přístup byl pro bělochy - tehdejší prezidentem Spojených států počínaje - tak přijatelný, že Washingtona sami nazvali vůdcem černochů.

Některým lidem se ale jeho postoj zdál příliš servilní a ponižující. Z této skupiny se nejvíce projevil William E. B. DuBois, který zorganizoval tzv. Niagarské hnutí. V roce 1905 se u Niagarských vodopádů sešli delegáti ze čtrnácti států a vydali prohlášení, které odmítlo tehdejší pohled na černochy, totiž že: „souhlasí s podřadným postavením, jsou submisivní při útlaku a při urážce se omlouvají“²³. Toto hnutí nebylo příliš úspěšné při boji se segregací a rasismem, ale DuBois se svého názoru nevzdal a v roce 1909 byl jedním ze spoluzakladatelů Národní asociace pro rozvoj barevného obyvatelstva (NAACP), která se později stala velmi výrazným hnutím v boji za podporu práv černochů.

V době, kdy Ghándí úspěšně vrátil Indii suverenitu pomocí nenásilného odboje, se ve Spojených státech objevil další výrazný bojovník za práva černochů: Asa Philip Randolph. Ten v roce 1941 hrozil demonstrací sta tisíc černochů před Bílým domem, pokud nedojde k desegregaci válečného průmyslu a armádních jednotek²⁴. Vzhledem

²¹ *UMKC School of Law* [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Lynching Statistics by Year. Dostupné z WWW: <<http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/shipp/lynchingyear.html>>.

²² *National Museum of American History* [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Separate but Equal - Separate is not Equal. Dostupné z WWW: <<http://americanhistory.si.edu/brown/history/1-segregated/separate-but-equal.html>>.

²³ Feuerlicht, Roberta Strauss. *Martin Luther King, Jr.* New York: American R.D.M. Corporation: 1966. S. 21. Autorský překlad.

²⁴ *Notable Biographies* [online]. 2011 [cit. 2011-04-23]. A. Philip Randolph Biography. Dostupné z WWW: <<http://www.notablebiographies.com/Pu-Ro/Randolph-A-Philip.html>>.

k tomu, že se země urychleně chystala ke vstupu do druhé světové války, byl vládou několikrát požádán, aby demonstraci odvolal. Pokaždé odmítl a dosáhl tak svého cíle: s prezidentem Franklinem D. Rooseveltem uzavřel dohodu, že prezident vydá nařízení, aby ve válečných továrnách nedocházelo k diskriminaci, za předpokladu, že demonstraci Randolph odvolá.

Jeho druhý požadavek - desegregovat armádu Spojených států - naplnil prezident Harry Truman o sedm let později, když Randolph vyhrožoval občanskou neposlušností. Randolph svojí taktikou dosáhl významného pokroku ve zrovnoprávnování černochoů s bělochy.

Zpráva o nenásilném indickém převratu se mezitím rozšířila do nejširších vrstev obyvatelstva a vznikla iniciativa Kongres rasové rovnoprávnosti (CORE). Ta poprvé v roce 1942 zorganizovala protestní akci vsedě (tzv. sit-in) v restauraci, v níž obsluha odmítala obsloužit černochoy. O rok později se z CORE stala národní organizace.

1.3. Dokumenty zaručující rovnoprávnost

1.3.1. Prohlášení o nezávislosti

Rovnost všech lidí bez ohledu na rasu a pohlaví se objevila již v prvním klíčovém dokumentu Spojených států amerických - v Prohlášení o nezávislosti z roku 1776. Tato listina vyhlášovala odtržení amerických kolonií od nadvlády britského impéria při válce za nezávislost (1775 - 1883)²⁵. Prohlášení začíná konstatováním, že všichni lidé byli stvořeni jako sobě rovní a mají nezadatelná práva na život, svobodu a budování štěstí. Dále následuje obšírné zdůvodnění přerušení politických vazeb včetně výčtu hříchů anglického krále Jiřího III vůči americkým koloniím. V původní verzi byla také část, která odsuzovala otroctví. Na nátlak jižních delegací v parlamentu však musela být tato část vypuštěna.

²⁵ *American Revolution* [online]. 2010 [cit. 2011-04-23]. American War of Independence. Dostupné z WWW: <<http://www.britishbattles.com/american-revolution.htm>>.

1.3.2. Prohlášení o emancipaci

Dalším důležitým dokumentem pro boj za rovnoprávnost černochů s bělochy bylo Prohlášení o emancipaci prezidenta Abrahama Lincolna. Prohlášení bylo vydáno v roce 1863 za občanské války a osvobozovalo otroky ze států, které se přidaly ke vzbouřené Konfederaci. Otroci byli osvobozováni unijními vojsky v okamžiku, kdy se k nim probojovala. Prohlášení vyšlo za války a z obav, že po válce ztratí platnost, poté vyšel třináctý dodatek k ústavě. Pro bojovníky za občanská práva ale zůstalo Prohlášení o emancipaci stěžejním bodem, jehož se při svých protestech dovolávali.

1.3.3. Dodatky k ústavě o občanských právech

Třináctý dodatek k ústavě Spojených států amerických byl schválen v roce 1865 a měl pevněji ukotvit osvobození otroků po celém území USA. Navazoval tak na Prohlášení o emancipaci, které otroky osvobodilo jen v konfедераčních státech, zatímco v severních státech nechávalo rozhodnutí na státních zástupcích.

V roce 1868 vyšel čtrnáctý dodatek, kterým Kongres zabránil bývalým konfедераčním vůdcům účastnit se politického života a také udělil černochům volební právo. Zástupci jižních států však dokázali tento přímočarý dodatek obejít pomocí potřebné registrace voliče: pro černochy bylo povinné úspěšné složení znalostních testů či doplacení vysokých volebních daní.

Následně vyšel patnáctý dodatek k Ústavě - v roce 1870 Kongres ustanovil, že volební právo nesmí být omezeno na základě rasy, barvy pleti či předchozího služebního poměru²⁶. To znamenalo, že zastupitelé nesmí bránit ve volbách bývalým otrokům.

²⁶ *Legal Information Institute* [online]. 2011 [cit. 2011-04-25]. 15th Amendment. Dostupné z WWW: <<http://topics.law.cornell.edu/constitution/amendmentxv>>.

1.3.4. Zákon o občanských právech z roku 1875

Další zákon upravující černošská občanská práva byl Kongresem schválen v roce 1875. Přiznal černošům právo na rovnocenné užívání veřejných míst, včetně restaurací, knihoven či lékařských ordinací. O několik let později v rámci kompromisu z prezidentských voleb odešla severská vojska z jihu a v roce 1881 byla legalizována segregace. Ústavní soud poté shledal zákon z roku 1875 neústavním. Podle posudku soudu má stát podle čtrnáctého dodatku právo řídit akce státu proti osobě, ale nikoli osoby proti osobě. Při čtení rozhodnutí soudu zaznělo také heslo „separate but equal“²⁷ („oddělené, ale rovnocenné“). Tato věta byla poté mnoho let mezi segregacionisty²⁸ velmi populární.

1.3.5. Zákon o boji proti chudobě a volební zákon

Po převzetí moci navrhl prezident Lyndon B. Johnson v roce 1964 zákon o boji proti chudobě, v němž zakotvil ekonomickou pomoc pro chudé a zákaz rasové diskriminace. Z tohoto opatření vyplývá, že i přes tři dodatky a mnoho vyhlášek nebyl ani v roce 1964 ve Spojených státech konec rasově motivované diskriminaci.

O rok později proto vyšel nový volební zákon pro černochoy, jímž vláda znovu přiznala černošské menšině volební právo a opět zakázala jakékoli obstrukce. I přes tento jasně formulovaný zákon bylo nadále velmi náročné docílit volební registrace černochoů.

²⁷ *National Museum of American History* [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Separate but Equal - Separate is not Equal. Dostupné z WWW: <<http://americanhistory.si.edu/brown/history/1-segregated/separate-but-equal.html>>.

²⁸ Bojovníci proti otroctví se v 19. i 20. století souhrnně nazývají abolicionisté, protože usilovali o zrušení otroctví (abolition of slavery). Lidé, kteří se zasazovali o zachování otroctví či alespoň rozšířené segregace, se označují jako segregacionisté (z anglického segregation - oddělení, rozdělení, často na základě rasy).

2. MARTIN LUTHER KING

2.1. Životopis

2.1.1. Dětství a mládí

Martin Luther King se narodil 15. ledna 1929 v Atlantě ve státě Georgia do rodiny baptistického faráře Martina Luthera Kinga, st. a Alberty Williams Kingové. Martin Luther King vyrostl v nadprůměrných ekonomických podmínkách, jeho rodina netrpěla nedostatkem a mohla si dovolit dát mu nejlepší dostupné vzdělání.

V Atlantě navštěvoval segregovanou školu pro černochoy, kde byl jedním z nejlepších studentů, vynechal tři ročníky a dokončil střední školu v patnácti letech. Poté pokračoval studiem teologie na univerzitě a připravoval se na životní dráhu duchovního.

Toto povolání bylo v rodině tradiční, stejně jako silná podpora začínajících hnutí pro rovnoprávnost černochoů s bělochoy. Martin Luther King st. i Kingův dědeček z matčiny strany farář Adam Daniel Williams se aktivně účastnili nově vznikajících iniciativ, které již zastávaly jiný názor než převládající „nastav druhou tvář“.

Tento přístup ilustruje Martin Luther King vzpomínkou na své dětství, kterou zmínila Roberta Strauss Feuerlicht: „Jednou, když byl Martin ještě malý chlapec, šel se svým otcem koupit boty. King starší si sedl do přední části obchodu a prodavač mu řekl, ať si jde sednout dozadu. King mu řekl: ‘Na těchto místech není nic špatného... Buď koupíme boty a budeme sedět přímo tady, nebo u vás boty nekoupíme vůbec.’ Prodavač jej znovu požádal, aby se posunul a King odvedl svého syna z obchodu. ... (King st.) řekl: ‘Nezáleží na tom, jak dlouho budu v tomto systému muset žít, nikdy se s ním nesmírím. Budu proti němu bojovat, dokud nezemřu.’“²⁹

²⁹ Feuerlicht, Roberta Strauss. *Martin Luther King, Jr.* New York: American R.D.M. Corporation: 1966. S. 21. Autorský překlad.

Martin Luther King st. byl sám velmi aktivní bojovník za lidská práva ve státě Georgia, stal se vůdcem místní části organizace NAACP³⁰ a pomohl s organizací protestu za rovnocenné učitelské platy v Atlantě.

2.1.2. Vysoká škola: první zkušenost s integrací

Druhá světová válka do života Martina Luthera Kinga nijak příliš nezasáhla; v roce 1944 nastoupil na černošskou vysokou školu Morehouse College, kde nejdříve studoval sociologii jako hlavní obor a anglický jazyk jako vedlejší obor, ale později se rozhodl stát se po otci teologem. Byl vysvěcen na evangelického faráře v roce 1947 a současně byl zvolen pomocníkem svého otce. Morehouse College dokončil v roce 1948 a domů se vracel se stipendiem na teologický seminář Crozer v Pensylvánii. Na této škole získal první zkušenost s integrovaným akademickým prostředím.

Na Crozeru se také začal zabývat otázkou, jaký by měl být přístup náboženství ke zlu. Při studiu zjistil, že jsou mu bližší teologové, kteří se zabývají i pozemským životem člověka, nejen lidskou nesmrtelnou duší. V téže době se seznámil i s učením Gándhího, které spolu s Biblí dalo základy jeho životní filosofii. Sám zhodnotil tyto vlivy následujícími slovy: „Kristus poskytl ducha věci a Gándhí poskytl metodu.“³¹

Při studiu potkal Corettu Scottovou, s níž se později oženil.

Po ukončení studií dostal čtyři nabídky pastorátu. Dva z nabízejících sborů byly na relativně rovnoprávném severu, jeden v Tennessee (jižnější stát) a poslední v Montgomery v Alabamě, na hlubokém, rasistickém jihu. Spolu s Corettou Scottovou se rozhodli, že mají morální povinnost se na jih vrátit. V září 1954 proto začal vést baptistický kostel na Dexter Avenue v Montgomery.

³⁰ Florida State Conference of the NAACP [online]. 2007 [cit. 2011-04-25]. Martin Luther King Sr. Dostupné z WWW: <<http://flanaacp.org/news/civil-rights/martin-luther-king-jr/mlk.htm>>.

³¹ Feuerlicht, Roberta Strauss. *Martin Luther King, Jr.* New York: American R.D.M. Corporation: 1966. S. 35. Autorský překlad.

2.1.3. Montgomery

2.1.3.1. *Segregace*

V rámci svého působení na Dexter Avenue se Martin Luther King stal členem místní části NAACP a postaral se o zavedení tzv. volební kliniky, s jejíž pomocí mohli černoši v okolí vyřešit komplikace, které jim bránily ve svobodném volení.

První rok se King pokoušel mapovat problémy svého sboru, zároveň ale analyzoval situaci v celém městě. Po zkušenosti s prostředím integrované školy na severu musel být kontrast velmi patrný.

V Montgomery bylo v roce 1955 zatčeno pět černošek a dvě černošské děti za to, že neuposlechly pokynů řidiče autobusu pro usazení lidí; jeden muž byl za tento přestupek zastřelen policistou.

2.1.3.2. *Bojkot autobusů*

Martin Luther King se shodl s Ralphem Abernathym a Edgarem Danielem Nixonem, že je zapotřebí dát najevo nesouhlas s podobným jednáním. Zavrhli ale násilnou demonstraci, raději zvolili nenásilný bojkot autobusů, aby nemohlo dojít ke střetům.

Bojkot svolali ve velmi krátkém časovém úseku - během tří dnů přesvědčili montgomeryjské černochoy o potřebě jednat i o postupu, který zvolili. Protest byl velmi úspěšný, 5. prosince 1955 nejel autobusem jediný černochoch. Proto se protestující rozhodli pokračovat, dokud nebudou splněny podmínky, které King předložil vedení města Montgomery. Požadoval zdvořilé řidiče autobusů, usazovací pořádek na principu „kdo dřív přijde“, běloši odpředu, černoši od zadní části autobusu a černošské řidiče na černošských trasách. Nežádal integrované sezení v autobusech, taková představa byla na tehdejší dobu ještě příliš radikální.

Jakkoli vedení města nemělo proti požadavkům větší námitky, vzhledem k tomu, že neporušovaly jediný segregační zákon, autobusová společnost je zamítla. Vedení společnosti tvrdilo, že by přijetím požadavků porušili zákony.

V Montgomery byla ještě týž den zavedena nová iniciativa: Asociace pro zlepšení Montgomery (MIA), a King byl jednohlasně zvolen jejím předsedou.

Nebylo však možné, aby lidé chodili celou dobu pěšky, byl proto zaveden alternativní systém dobrovolných řidičů.

Bojkot mnoho lidí pobouřil, protože rovnoprávnost nebyla pro segregačně založené obyvatele jižních států žádoucím konceptem a podobně masivní ukázka ekonomické síly černošského obyvatelstva provokovala radikalisty k násilným protestům.

Nejvýznamnějším útokem na Martina Luthera Kinga byl bombový útok na jeho dům několik měsíců po narození jeho první dcery. Coretta Kingová stihla i s dítětem utéci do zadní části domu, bomba zdemolovala terasu a nikdo nebyl zraněn. Po útoku se kolem domu srotl velký dav lidí, kteří chtěli pomstít útok. Martin Luther King se však držel své doktríny, dav zklidnil a znovu vyzval k nenásilí. Jeho životopisci tento moment často zmiňují jako okamžik, kdy bylo nejzřetelnější, že King skutečně žil podle filosofie, kterou kázal.³²

2.1.3.3. Soudy proti bojkotu

Asociace pro zlepšení Montgomery (MIA) se v průběhu bojkotu snažila soudní cestou dosáhnout oficiálního zrušení segregace. Prvním soudním procesem byla žaloba NAACP proti městu Montgomery, že segregace je nezákonná a odporuje čtrnáctému dodatku. Soud uznal jejich požadavek jako oprávněný, město se však odvolalo a než stihl zasednout další soud, zaútočilo soudně na dobrovolnické řidiče v rámci bojkotu. Obvinilo je z upírání příjmů autobusové společnosti, což bylo podle nepoužívané městské vyhlášky protizákonné. Tento soud by město vyhrálo, ale v době konání rozhodl Nejvyšší soud, že montgomeryjské zákony o segregaci v autobusech jsou nezákonné.

Podářilo se tak prosadit původní záměr a poprvé se ukázalo, že nenásilnou cestou lze dosáhnout cílů.³³

³² Slack, Kenneth. *Martin Luther King, Jr.* London, SCM Press Ltd: 1970. S. 56.

³³ Slack, Kenneth. *Martin Luther King, Jr.* London, SCM Press Ltd: 1970. S. 58.

2.1.4. Atlanta

Martin Luther King se nespokojil s jedním úspěchem, jeho cílem bylo odhalit rasistický přístup v celých Spojených státech a konfrontovat občany s ignorancí, s níž se k problematice stavili.

Proto odešel působit do Atlanty ve státě Georgia, kde byl rasismus také hluboce zakořeněn.

V roce 1957 založil Martin Luther King organizaci Southern Christian Leadership Conference (SCLC)³⁴, v níž se sdružili duchovní z deseti jižních států. Hlavním cílem v Atlantě bylo vynést na světlo segregaci i obstrukce při registraci voličů.

2.1.4.1. Přístup politiků

Pro lepší propagaci záměrů oslovili představitelé hnutí i prezidenta a viceprezidenta, aby podpořili vznikající iniciativu. O rok a půl později skutečně došlo k setkání s prezidentem Eisenhowerem³⁵. Slack k této schůzce poznamenal, že bylo zřejmé, že prezident věděl, co je potřeba udělat, ale neměl k tomu dostatek odvahy. Také byl především politikem a uvědomoval si, že přílišná podpora černošského hnutí by jej připravila o mnohé voliče.³⁶

Naopak Johnu Fitzgeraldu Kennedymu podpora hnutí za rovná občanská práva hlasy přinesla. V roce 1960 byl zorganizován protest proti segregaci v kavárnách a restauracích. Spolu se sedmdesáti pěti studenty přišel Martin Luther King do segregované restaurace, všichni se posadili a chtěli obsloužit. Atmosféra města byla již velmi napjatá, což dokladuje fakt, že za toto byli všichni účastníci vsazeni do vězení. Martin Luther King byl poté odsouzen na čtyři měsíce nucených prací. Paní Kingová

³⁴ SCLC [online]. 2011 [cit. 2011-04-26]. Homepage. Dostupné z WWW: <<http://www.sclcnational.org/>>.

³⁵ *American President* [online]. 2011 [cit. 2011-04-26]. Key Events in the Presidency of Dwight D. Eisenhower. Dostupné z WWW: <<http://millercenter.org/president/keyevents/eisenhower>>.

³⁶ Slack, Kenneth. *Martin Luther King, Jr.* London, SCM Press Ltd: 1970. S. 68.

byla v té době těhotná, takže Kingovo zatčení bylo pro mladou rodinu velmi nepříjemné. V téže době začínala prezidentská volební kampaň, v níž usilovali o hlasy dva kandidáti: Richard Nixon a John Fitzgerald Kennedy. Nixon situaci ignoroval, zatímco Kennedy zavolal paní Kingové a zajistil jí telefonát s Kingem. Také se zasadil o to, že Kinga pustili z vězení. Tento čin mu nakonec velmi vypomohl ve volbách, jež vyhrál. Ve svém prezidentském období se Kennedy nadále snažil zastávat občanských práv, ale nedosáhl přílišných úspěchů.

2.1.5. Birmingham

K boji s rasistickou situací v Birminghamu přidaly svoji podporu i organizace SCLC a NAACP. King se nejdříve snažil dosáhnout svých cílů pomocí klidných demonstrací vsedě³⁷, na nichž bylo zatčeno 36 lidí. Proto na 3. dubna 1963 svolal pochod, při němž byl sám zatčen. Za pomoci Kennedyho i FBI se podařilo dosáhnout jeho propuštění z vězení.

Situace se dále vyostřila, na účastníky pochodu 2. května 1963 zaútočili policisté se psy i vodními děly. Fotografie dětí, které vodní děla přitiskla svojí silou na kmen stromu, vzbudily pohoršení na celém světě. Ve vězení skončilo čtyři sta lidí. Druhý den se konala demonstrace proti tomuto zásahu, pochoduující došli k policistům a začali se modlit. Představitelé nařídili útok vodními děly, policisté však neuposlechli rozkazu.

Díky tomu mohla 10. května 1963 vzniknout dohoda s městem Birmingham, v níž se zástupci města zaručili bojovat se segregací. S tím nesouhlasil Ku Klux Klan a rozpoutal teror, za nějž nikdo nebyl obviněn či souzen.³⁸

³⁷ Tzv. sit-ins, kdy protestující přišli do segregované restaurace či kavárny a měli v úmyslu vyžadovat obsluhu a sedět tam tak dlouho, dokud ji nedostanou. Tyto demonstrace vsedě většinou končily zásahem policie.

³⁸ Slack, Kenneth. *Martin Luther King, Jr.* London, SCM Press Ltd: 1970. S. 83.

2.1.6. Pochod na Washington

V rámci potřeby vzbudit celonárodní zájem o otázku rovných občanských práv uspořádaly téměř všechny organizace na jihu pochod na Washington. Ten se konal 28. srpna 1963 a byl jednou z nejpokojnějších manifestací, jaké národ vůbec pamatoval. Podrobněji se tímto pochodem zabývá kapitola 3.2.1.

2.1.7. Atentát na Kennedyho

V letech 1958 - 1963 se Martin Luther King se snažil odhalit co nejvíce možných předsudků či postojů a do dění se zapojovali i politikové. Na Kinga zaútočila v roce 1958 psychicky narušená černoška a vrazila mu do hrudníku nožík na otevírání dopisů³⁹.

O pět let později byl zastřelen John Fitzgerald Kennedy; Kingovi životopisci tyto dvě události dávají do souvislosti s Kingovými snahami o odhalení rasistických a násilných tendencí ve společnosti. V reakci na atentát byl spěšně schválen zákon o občanských právech z roku 1964 (viz kapitola 1.3.5.).

2.1.8. Udělení Nobelovy ceny

V roce 1964 získal Martin Luther King za své úsilí Nobelovu cenu⁴⁰. Předávací ceremoniál proběhl v norském Oslu za účasti norského krále v prosinci 1964. Ve své přijímací řeči prohlásil King: „Tuto cenu přebírám jako zástupce hnutí za občanská práva, které s odhodláním pokračuje vpřed a s opovržením pohlíží na riziko a nebezpečí, aby zajistilo vládu svobody a moc spravedlnosti.“⁴¹ Nobelovu cenu

³⁹ MCCSC [online]. 1998 [cit. 2011-04-26]. Protests and Assasination. Dostupné z WWW: <<http://www.mccsc.edu/~kmcglaun/mlk/protest1.htm>>.

⁴⁰ Nobel Peace Prize [online]. 2011 [cit. 2011-04-27]. Martin Luther King. Dostupné z WWW: <http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1964/king-bio.html>.

⁴¹ Feuerlicht, Roberta Strauss. *Martin Luther King, Jr.* New York: American R.D.M. Corporation: 1966. S. 67. Autorský překlad.

považoval za ocenění celého hnutí a výrazně méně své osoby. Finanční odměnu, která je s cenou spojena, věnoval hnutí. V té době šlo o 54 tisíc amerických dolarů.

2.1.9. Selma

Po návratu z Osla začal King působit v alabamském městě Selma. Opět se zaměřil na problematiku volební registrace a volební právo. Prosazoval nenásilnou formu protestů, která znovu vyprovokovala násilnou reakci policie - i v Selmě skončil s mnoha účastníky ve vězení. V tomto případě ale jeho uvěznění vyvolalo velký zájem, neboť bylo bezprecedentní, aby čerstvý laureát Nobelovy ceny za mír byl dva měsíce po předání ve vazbě.

Přívrženci hnutí na protest svolali demonstraci, při níž byl policistou zastřelen 16letý černoch. Jeho pohřbu se zúčastnily čtyři tisíce lidí a zvětšila se všeobecná podpora hnutí.

Na neděli 7. března 1965 byl proto zorganizován začátek protestního pochodu ze Selmy do Montgomery. Martin Luther King byl v té době v Atlantě; unikl tak brutálnímu zásahu policistů na pochodující. Pro rozehnutí pochodu byl použit slzný plyn i obušky, podél silnice stáli selmští běloši a povzbuzovali policisty. Při zásahu byl postřelen účastník se bílý farář James Reeb, který po několika dnech zemřel.

Po návratu z Atlanty King naplánoval nový začátek 80kilometrového pochodu do Montgomery na další den. Mezitím však proběhla jednání se zástupci města, na nichž se King s radními dohodl, že tento začátek bude jen symbolický a v celém rozsahu se protestní pochod uskuteční později se zaručením bezpečí účastníků. Protestující proto došli další den na stejné místo a zde se na povel policistů byli nuceni otočit.

Pochod za domluvených podmínek začal 21. března 1965, v Selmě vyšlo 3 200 účastníků⁴², ovšem z památného místa hned za městem se 2 900 lidí muselo vrátit: většinu cesty smělo jít jen 300 lidí. Na oplátku byli účastníci chráněni federálními vojsky a bylo zaručeno, že nedojde k žádnému útoku. Do Selmy došli účastníci za tři

⁴² Feuerlicht, Roberta Strauss. *Martin Luther King, Jr.* New York: American R.D.M. Corporation: 1966. S. 61.

dny, na posledním úseku se k nim přidalo 30 000 lidí, černoši i běloši. Pochodující chtěli předat guvernérovi státu Alabama Georgu Wallacovi petici, ale ten je odmítl přijmout.⁴³

2.1.10. Nový zákon o občanských právech

V létě 1965 schválil Kongres nový zákon, který ustanovil, že uplatnění volebního práva nesmí bránit žádné testy či daně⁴⁴.

Zákon vyšel v reakci na pochod do Montgomery, který měl poukázat na omezení volebního práva téměř sto let po odsouhlasení čtrnáctého dodatku v roce 1868.

2.1.11. Atentát na Martina Luthera Kinga

Jakkoli King za celou dobu svého působení prosazoval nenásilný přístup a nechtěl způsobit násilnou reakci (viz kapitolu 2.2.), usilovali mnozí o jeho život. Již při organizaci autobusového bojkotu v Montgomery dostával anonymní výhrůžné telefonáty, teroristé shodili na jeho dům bombu (kap. 2.1.3.2.) a v roce 1958 byl téměř smrtelně raněn nožikem na otevírání dopisů.

V posledních letech svého života předvídal svoji vlastní násilnou smrt; tušil, že vzbudil příliš velkou společenskou zášť vůči svému hnutí a své osobě.

Byl zastřelen Jamesem Earl Rayem, když stál na balkóně memphiského motelu Lorraine.

Jeho smrt vyvolala mnohé demonstrace a násilné protesty i vlnu pochybností o jeho základní doktríně.

⁴³ Feuerlicht, Roberta Strauss. *Martin Luther King, Jr.* New York: American R.D.M. Corporation: 1966. S. 62.

⁴⁴ Feuerlicht, Roberta Strauss. *Martin Luther King, Jr.* New York: American R.D.M. Corporation: 1966. S. 64.

2.2. Filosofie nenásilí

2.2.1. Vliv křesťanství

Martin Luther King byl vychován v evangelické víře a vůči církvi nikdy nezahořkl, na rozdíl od svých radikálnějších současníků. Na vysoké škole se z filosofického i církevního hlediska začal zajímat o vysvětlení zla a církevního postoje k němu.

Ještě v té době kázali černošští duchovní svým věřícím, že se mají se současnými poměry smířit, řídit se podle biblického hesla „kdo tě uhodí do pravé tváře, nastav mu i druhou“ - Matouš 5:39⁴⁵ a věřit v odměnu v posmrtném životě. Příkládali tak výrazně větší význam „životu po životě“, a s tím King nesouhlasil. Když po studiích dělal svému otci pomocného faráře, vždy se ve svých kázáních zaměřoval na člověka v tomto světě.

Na vysoké škole měl přístup k mnoha filosofickým spisům, jeho učení zásadním způsobem ovlivnili dva autoři: Reinhold Niebuhr a Walter Rauschenbusch.

Niebuhr jako první v roce 1932 tvrdil, že Gándhího postoj k britské nadvládě v Indii by mohl být relevantní pro boj černochů ve Spojených státech. Také on považoval bojkot za nejsilnější zbraň nenásilného protestu. Poté se však od tohoto tvrzení odklonil a nenásilí vnímal jako neefektivní metodu. Tvrdil, že násilný i nenásilný způsob boje mají stejné následky, které se liší jen rozsahem, a tvrdil, že se nenásilným přístupem nedosáhne výsledků⁴⁶. King však později psal, že Niebuhr tento přístup vnímal jako pasivní přijímání stavu věci, zatímco King výrazně odmítal pasivitu.

Walter Rauschenbusch byl starší filosof (zemřel roku 1919), který přemýšlel nad církví a jejím vlivem na společnost.

Zároveň psal i o vlivu ignorance na problémy ve společnosti, čímž inspiroval Kinga, aby se zamyslel i mimo rámec zřejmých politických, historických

⁴⁵ Bible. *Ekumenický překlad*. Česká bibliografická společnost, 2001. S. 1471.

⁴⁶ *People So Bold* [online]. 2006 [cit. 2011-04-27]. Martin Luther King's Struggle with Reinhold Niebuhr. Dostupné z WWW: <<http://www.peoplesobold.net/2006/08/martin-luther-king-jr-struggle.html>>.

a společenských souvislostí. Ve vazbě v Birminghamu napsal King pojednání o vztahu průměrného amerického bělocha k hnutí, kde se tato inspirace projevuje: „Mnoho bílých Američanů, kteří (s hnutím) mají dobrou vůli, si nikdy nepropojilo fanatismus a ekonomické vykořisťování. Odsuzují předsudky, ale tolerují nebo ignorují ekonomickou křivdu. Negr⁴⁷ však ví, že tato dvě zla bývají zlovlně spřízněna.“⁴⁸

Ve společnosti plné napětí a rasové nenávisti postavil King svoji filosofii na křesťanském zákonu lásky. O té psal také Rauschenbusch, podle jeho spisu se církev odklonila od zákona lásky k politikaření. King se zamýšlel nad agapé, křesťanskou láskou k bližnímu, kterou podle Bible prosazoval jako základní životní princip Ježíš Kristus. Martin Luther King ji definoval takto: „Přetékájící láska, která nežádá nic nazpět, agapé, je láska Boha, který je v lidském srdci. Na této úrovni milujeme lidi ne proto, že je máme rádi, ne proto, že nám jejich způsoby jsou blízké, ani ne proto, že mají nějakou božskou jiskru; milujeme každého muže proto, že jej miluje Bůh. Na této úrovni milujeme člověka, který činí zlý skutek, jakkoli nenávidíme skutek, který činí.“⁴⁹

V nemalé míře ovlivnil Kinga také Gándhí a jeho nenásilné vítězství nad britskými kolonizátory v Indii.

Spojení obou učení - křesťanské lásky a indického nenásilí - vyjádřil King větou: „Kristus poskytl ducha věci a Gándhí poskytl metodu.“⁵⁰ King si ale uvědomoval, že situace je rozdílná, neboť v Indii šlo vyhnat utlačovatele do Británie, zatímco ve Spojených státech bylo potřeba s nimi i nadále koexistovat.⁵¹

⁴⁷ Přímý překlad, v 60. letech 19. století se slovo Negro používalo samotnými černochoy pro označení sebe sama.

⁴⁸ KING, Martin Luther. *Why We Can't Wait*. New York: Harper & Row, 1964. S. 24. Autorský překlad.

⁴⁹ KING, Martin Luther. *Strength to Love*. New York: Harper & Row, 1963. S. 50. Autorský překlad.

⁵⁰ Feuerlicht, Roberta Strauss. *Martin Luther King, Jr.* New York: American R.D.M. Corporation: 1966. S. 35. Autorský překlad.

⁵¹ KING, Martin Luther. *Where Do We Go From Here? Chaos or Community?*. New York: Penguin Books, 1969. S. 65.

2.2.2. Základy nenásilného přístupu

Martin Luther King byl sice proti servilnímu přístupu „nastav druhou tvář“, ale zároveň stejně naléhavě hlásal, že je potřeba vyvarovat se násilí.

King neočekával, že nenásilné poukázání na problém - byť hluboce zakořeněný - bude mít násilnou odvetu. V tom však spočíval klíčový prvek celého přístupu: nenásilné demonstrace (bojkoty či demonstrace vsedě) vyvolávaly velmi prudké reakce. Vzhledem k tomu, že policisté útočili bez vyprovokování na bezbranné lidi, bylo zřetelné, jak hluboko je postoj zakořeněn a jak málo práv černochům společnost běžně přiznává. V násilné reakci policistů či zástupců měst se tak vizualizovala zrudnost postoje, který platil za podvědomou normu.

Ve svém přístupu však důsledně odděloval nenásilný přístup a pasivní přístup. „Řekl: ‘Chceme svobodu - teď. Nechceme svobodu, která nám bude přiznávána po čajových lžičkách dalších sto padesát let.’ Případaly mu zvláštní návrhy na desetiletý plán na postavení člověka na měsíc, (...) když neexistoval plán na posazení černochoha do státní správy státu Alabama.“⁵²

2.2.3. Kritika přístupu

2.2.3.1. *Současníci*

Základním argumentem všech Kingových oponentů bylo, že jeho přístup k problematice je málo radikální. Největším současným radikalistou byl Malcolm X, který prosazoval filosofii černé moci pod sloganem Black Power. Malcolm X patřil k muslimskému hnutí a křesťanskou církev vnímal negativně; jeho kritika Martina Luthera Kinga tedy pramenila z rozdílu v základních doktrínách.

Také v životě Jamese Baldwina, stoupence radikálního směru, hrála církev negativní roli. Baldwin nikdy plně nedokázal oddělit bělošské utlačovatele a bělošskou

⁵² Slack, Kenneth. *Martin Luther King, Jr.* London, SCM Press Ltd: 1970. S. 110. Autorský překlad.

církev od křesťanského sdělení, proto byl v principu v rozporu s Kingem a upřednostňoval radikálnější přístup.

Odpůrci nenásilí namítali, že tento způsob boje je málo efektivní a nezajišťuje odpovídající reakci na bezpráví, kterého se společnost na černoších již několik staletí dopouští.

2.2.3.2. Po atentátu

Smrt Martina Luthera Kinga otřásla vírou černochoů v jeho filosofii. Radikálnější odpůrci prohlašovali, že King byl překážkou v cestě pro hnutí za osvobození černochoů a jeho odkaz je tomuto hnutí irelevantní.

Atentát vzbudil výrazný odpor a po celých Spojených státech se proti němu pochodovalo či probíhaly pouliční nepokoje. Významná část hnutí se uchýlila k násilné reakci na zprávu o smrti Kinga a vyžadovala odvetu a okamžité změny.

2.2.3.3. Životopisci

Kritika životopisců velmi záležela na době, ve které o Kingovi psali, a také na přístupu, který k jeho odkazu měli. Autoři William Robert Miller a David Lewis shodně popsali jeho filosofii jako odvozenou. Podle nich nepřinesla žádnou originální myšlenku, byla to jen akumulace jiných přístupů. Miller ale podotkl, že šlo o akumulaci jedinečnou, neboť zasahovala do podstaty problému a našla řešení v nezákladnějších křesťanských myšlenkách.

Životopisci také rozebírali Kingovy projevy a kázání. Podle nich používal fráze z křesťanské ideologie, čímž dosahoval toho, že mu lidé rozuměli. Také tak dával najevo, že i v současné nelehké situaci jsou biblická věrouka a přístup stále aktuální.

3. ANALÝZA MEDIÁLNÍHO OBRAZU

3.1. Výběr analyzovaných médií

K analýze jsme vybrali tři celostátní tištěné deníky: Rudé právo, Svobodné slovo a Mladou frontu.

Rudé právo vydávala Komunistická strana Československa a „pro domácí události byl (jeho výklad) závazný.“⁵³ Podléhalo přímo vládnoucím orgánům a udávalo obecnou žurnalistickou agendu. Zahraniční zpravodajství se výrazně orientovalo na dění v Sovětském svazu a dalších socialistických republikách; jiné země byly zmiňovány jen při velmi důležitých událostech, či pokud nastala možnost je pomocí události diskreditovat.

Pro zpravodajství bylo typické, že využívalo emočně zabarvené jazykové prostředky a předávalo čtenářům nejen informace, ale i názor. V titulcích se výrazně používala interpunkční znaménka, nejčastěji otazník a vykřičník. Časté bylo použití tří teček pro zpochybnění tvrzení či naznačení ironie. Jiné použití bylo pro naznačení ideálního stavu situace.

Svobodné slovo vydávala Československá strana socialistická. Podobně jako v Rudém právu dávala redakce na titulní stranu převážně domácí zpravodajství. V porovnání s Rudým právem se zde objevovaly častěji zahraniční zprávy; u Svobodného slova tak lze vnímat větší snahu o objektivní seřazení zpráv.

Seřazení zpráv dle důležitosti pro společnost ale v 60. letech 20. století bylo centrálně znemožněno: nad vším zpravodajstvím dohlížela Hlavní správa tiskového dohledu, od roku 1967 Ústřední publikační správa. Ta „operovala v režimu předběžné cenzury“⁵⁴, cenzor byl „v každé redakci a tiskárně“⁵⁵.

⁵³ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. S. 145.

⁵⁴ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. S. 139.

⁵⁵ Tamtéž.

Zdrojem veškerého zahraničního zpravodajství se stala Československá tisková kancelář (ČTK), která ale směla brát zpravodajství téměř výhradně od sovětské agentury TASS. V 60. letech 20. století se toto uvolnilo; v analýze je možné vidět články zdrojované u agentur AP a AFP.

Vydavatelem Mladé fronty byl Československý svaz mládeže. Výběr zpráv na titulní straně nejvíce odpovídal dnešním médiím: i přes omezenost informací je zřejmá snaha řadit informace podle dnešních kritérií objektivní důležitosti. To se projevuje i v titulcích a používaných jazykových prostředcích v textech. V Mladé frontě se méně často objevuje snaha předat názor či čtenáře ovlivnit.

Stále je však potřeba mít na paměti, že veškeré informace a texty prošly několika kontrolami státního aparátu, než se dostaly na stránky novin.

3.2. Jednotlivé události ve vybraných médiích

3.2.1. Pochod na Washington

Pochod za rovné pracovní příležitosti a svobodu, jemuž se přezdívalo pochod na Washington, byl zorganizován představiteli jižních hnutí za rovnoprávnost černochů v čele s Martinem Lutherem Kingem. V souladu s filosofií nenásilí nemělo jít o radikální pochod, ale o poklidné shromáždění příznivců hnutí za účelem upozornit na jejich požadavky. Do hlavního města Spojených států se 28. srpna 1963 sjelo 250 000 lidí. Součástí pochodu byly proslovy od představitelů hnutí včetně Martina Luthera Kinga, který přednesl svůj slavný projev „I Have A Dream“. Tato řeč se svojí úderností zapsala do historie a dodnes je v povědomí americké společnosti.

3.2.1.1. Rudé právo

Pochod na Washington byl oznámen s předstihem, byl povolen potřebnými úřady a měl hojnou propagaci po Spojených státech. Proto se v Rudém právu objevila první zpráva již 17. srpna 1963. S titulkem „Začíná „pochod“ na Washington“⁵⁶

⁵⁶ ŠÍP, Emil. Začíná "pochod" na Washington. *Rudé právo*. 17. 8. 1963, roč. 43, č. 226, s. 5.

informovala o probíhajících přípravách i o nenásilném přístupu jako nové formě boje za rovná práva. Článek je psán nevyváženě s lehkým emotivním nádechem a zprostředkovává nadšenou atmosféru na místě.

Dále se list zabýval pochodem 21. srpna 1963, na titulní straně vyšel článek „Washingtonského pochodu se zúčastní 250 000 lidí“⁵⁷. Článek se především zabýval pokračováním příprav na masové shromáždění a přinesl informaci, že 28. srpna přijme prezident Kennedy skupinu černošských vůdců.

V den konání pochodu, 28. srpna 1963, vyšel v Rudém právu na páté straně obsáhlý článek „Ve Washingtonu se očekává 150 000 - 200 000 černošských manifestantů“⁵⁸. Autor Emil Šíp, zpravodaj Rudého práva, podrobně rozepsal plány nadcházejícího pochodu. Také psal o spekulacích, že by se na manifestu měla založit nová politická strana Svoboda teď a komentoval, co by takový krok znamenal pro vládnoucí politické strany. Tento článek je názornou ukázkou porušování pravidla oddělení zpravodajství a publicistiky. Autor přímo do textu vsadil osobní poznámku, která navíc měla za účel diskreditovat společnost Spojených států: „Cílem tohoto boje je skončit s rasovou diskriminací a zajistit integraci černochů na všech úsecích života. Černošská strana chce jít opačným směrem a zanést rasismus do politiky (pozn. autora - jako by tam už nebyl!)“⁵⁹. Toto pro dnešní žurnalistiku extrémní vybočení je pro soudobé novináře časté.

Den po pochodu vyšel rozsáhlý článek s titulkem „Na 200 000 účastníků 'pochodu na Washington'“⁶⁰, v němž autor podrobně a emotivně popsal pokojnou demonstraci. Výrazně vyzdvihl právě její mírumilovnost. V tomto článku se objevuje problematika politicky korektního pojmenování černocho. Autor to vyřešil přímým překladem tehdejších anglických názvů a namísto Afro-Američana použil termín

⁵⁷ ČTK. Washingtonského pochodu se zúčastní 250 000 lidí. *Rudé právo*. 21. 8. 1963, roč. 43, č. 230, s. 1.

⁵⁸ ŠÍP, Emil. Ve Washingtonu se očekává 150 000 - 200 000 černošských manifestantů. *Rudé právo*. 28. 8. 1963, roč. 43, č. 237, s. 5.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ ČTK. Na 200 000 účastníků "pochodu na Washington". *Rudé právo*. 29. 8. 1963, roč. 43, č. 238, s. 1, 3.

„barevný občan“⁶¹. Tato formulace odpovídá v USA hojně používanému „colored“, ale v československých podmínkách vyznívá komicky. Boj novinářů s korektní terminologií byl při zpracovávání této analýzy několikrát poznamenán.

List se k pochodu obsáhle vrátil ještě o den později, 30. srpna 1963 vydal článek „Největší občanská manifestace v dějinách USA“⁶². Je psán velmi emotivně, obsahuje mnohé hodnotící soudy, např.: „Někteří znovu připomínají otřesná fakta o situaci v některých státech jihu.(...) Tak mluví dnes černošská mládež, která už nemíní čekat. (...) Vystupuje představitel židovských občanů, který prošel hrůzou hitlerovských koncentráků, a vyzývá Američany, aby přestali být tichými pozorovateli tam, kde se páše taková křivda.“⁶³

Text se soustředí na emblémy typické pro socialistický tisk: soudržnost, aktivní mládež, která chce měnit zítřky, emoce, postižení chudých a znevýhodněných vládnoucím režimem. Toto zaměření na témata blízká domácímu tisku je typické pro většinu analyzovaných článků.

Na téže straně vyšel i článek „Prezident Kennedy přijal vůdce černošského hnutí“⁶⁴, který zpravodajsky pokryl hodinu a půl dlouhou schůzi o návrhu zákona o občanských právech.

Dále se deník pochodem nezabýval, ale velmi pečlivě sledoval další vývoj boje za lidská práva.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² ŠÍP, Emil. Největší občanská manifestace v dějinách USA. *Rudé právo*. 30. 8. 1963, roč. 43, č. 239, s. 3.

⁶³ ŠÍP, Emil. Největší občanská manifestace v dějinách USA. *Rudé právo*. 30. 8. 1963, roč. 43, č. 239, s. 3.

⁶⁴ Tamtéž.

3.2.1.2. Svobodné slovo

Zpravodajství Svobodného slova také začíná před samotným pochodem: již 21. srpna 1963 vyšel na druhé straně článek „President J. F. Kennedy přijme skupinu černošských předáků“⁶⁵, který zběžně informoval o domluvě mezi duchovními hnutí, jež organizovala pochod, a prezidentem J. F. Kennedym.

Další informace o chystaném pochodu se objevuje o dva dny později; 23. srpna 1963 vydávají noviny velmi krátkou zprávu o tom, že na pochod do Washingtonu míří příznivci hnutí za občanská práva z celých Spojených států. Ti, kteří na místo musí dojet autobusy ze vzdálenějších míst, již údajně vyjeli.

Den před pochodem vyšel článek „Washingtonský pochod má být živou peticí desetitisíců“⁶⁶. Autor vyšel z prohlášení organizujících hnutí, že pochod má být symbolickou peticí a upozornit na problematiku práv.

Vzhledem k informačnímu zpoždění vyšel hlavní článek o pochodu až 29. srpna 1963. Pod titulkem „Washington se otřásl pochodem za práva černochoů“⁶⁷ vydal list podrobný popis události a shrnutí projevů. Byl zdůrazněn projev generálního tajemníka OSN Ralpa Bunche i míra zabezpečení, které celý pochod provázelo. Noviny též informovaly o předání požadavků hnutí prezidentovi. Ve srovnání s Rudým právem byl článek psán výrazně objektivněji a bez emocí. Ale i se zde objevují jazykové prostředky socialistického tisku, např.: „Mohutné demonstrace amerických černochoů, jíž se zúčastnili četní běloši - představitelé pokrokové veřejnosti (...)“⁶⁸. Slovo pokrokové bylo v socialistickém tisku často používáno, pokroková společnost byla socialistická, ukázněná a lepší než kapitalistická. Proto ve člancích o Spojených státech má významné konotace - ukazuje, že v kapitalistické společnosti je potřeba najít a zdůraznit pokrokové jedince.

⁶⁵ ČTK. President J. F. Kennedy přijme skupinu černošských předáků. *Svobodné slovo*. 21. 8. 1963, roč 19, č. 199, s. 2.

⁶⁶ ČTK. Washingtonský pochod má být živou peticí desetitisíců. *Svobodné slovo*. 27. 8. 1963, roč. 19, č. 204, s. 2.

⁶⁷ NESG. Washington se otřásl pochodem za práva černochoů. *Svobodné slovo*. 29. 8. 1963, roč. 19, č. 206, s. 2.

⁶⁸ Tamtéž.

Tím aktuální zpravodajství o pochodu končí, poslední zmínka ve sledovaném období se objevuje až 10. září 1963 v souhrnném článku „Washington nebyl poslední“⁶⁹, který informuje o reakcích a pochodech, jež po shromáždění v hlavním městě Spojených států proběhly.

Všechny články týkající se pochodu ve Washingtonu byly zveřejněny na druhé straně listu.

3.2.1.3. Mladá fronta

Zpravodajství listu Mladá fronta začalo ve středu 21. srpna 1963 článkem „Slzným plynem proti demonstrantům“ s podtitulkem „President Kennedy přijme černošské předáky“⁷⁰, který převzala redakce ze servisu Československé tiskové kanceláře (ČTK) stejně, jako Rudé právo i Svobodné slovo. V každém listu se objevil tentýž článek zpracován, základ je však stejný.

V sobotu 24. srpna 1963 vyšla zpráva „Američtí nacisté v akci“⁷¹, která podávala souhrn událostí na pozadí: bezpečnostní opatření v některých bouřlivějších městech, plány na pochod 28. srpna i prohlášení předsedy americké nacistické strany. Při citaci prohlášení se v textu objevila formulace, že předseda „drze prohlásil“⁷². Článek tedy opět slouží jako příklad nulového oddělení zpravodajství a hodnotících soudů a podle signatury pochází přímo z redakce ČTK.

Den před pochodem, v úterý 27. srpna 1963, vyšel kratší článek „Pochod na Washington“⁷³, v němž bylo již zřetelné, že chystaný pochod nebude „jen“ pochodem za práci a svobodu, ale i za lidská práva a občanská práva černochoů. Očekávala se účast sta tisíc lidí, které úřady prostřednictvím médií vyzývaly k disciplíně. Inovací byl plánovaný přenos záběrů z pochodu přes satelit do Evropy.

⁶⁹ NESG. Washington nebyl poslední. *Svobodné slovo*. 10. 9. 1963, roč. 19, č. 216, s. 2.

⁷⁰ ČTK. Slzným plynem proti demonstrantům. *Mladá fronta*. 21. 8. 1963, roč. 19, č. 199, s. 2.

⁷¹ ČTK. Američtí nacisté v akci. *Mladá fronta*. 24. 8. 1963, roč. 19, č. 202, s. 2.

⁷² Tamtéž.

⁷³ ČTK. Pochod na Washington. *Mladá fronta*. 27. 8. 1963, roč. 19, č. 202, s. 2.

V samotný den pochodu noviny nepřinesly žádnou zprávu, den poté ale vyšel dlouhý článek „Práci a svobodu“⁷⁴ s popisem pochodu a jeho zaměření na rasovou spravedlnost. Ze zpravodajství den po pochodu v analyzovaných novinách by se tento článek dal považovat za nejobjektivnější. Současné politické prostředí však ovlivnilo i Mladou frontu; projevuje se to v prvních větách a seřazení osobností, které se zúčastnily: byl zmíněn newyorský starosta, předseda odborové organizace dělníků automobilového průmyslu a bývalý prezidentský kandidát socialistické strany. Seřazení tedy odpovídalo optice důležitosti socialistické společnosti.

List se naposledy pochodem zabýval 30. srpna 1963, tedy dva dny po pochodu. V návaznosti na předchozí den vyšla zpráva o schůzce prezidenta Kennedyho s Martinem Lutherem Kingem, na níž prezident pochválil mírumilovnost pochodu. Ačkoli nesl text titulek „20 milionů černochoů o svá práva“⁷⁵, ve druhé části autor zmínil dvě protestní demonstrace, které se odehrály. Obě zorganizovali nacisté a byly umlčeny davy přímo na místě. Jeden z nacistických vůdců se podle Mladé fronty snažil davům říct, že pochod za práva ve Washingtonu je podporován komunisty. Vzhledem k tomu, že protestních akcí bylo po celých Spojených státech mnohonásobně víc, dá se zde opět předpokládat nemalý vliv vládnoucí strany na obsah médií. V tomto případě dosahuje až k hranici, kdy je informace zavádějící: pokud by se na zprávu vztáhla dnešní kritéria výběru informací, znamenalo by to, že tyto dvě demonstrace byly ze všech nejdůležitější a nejzávažnější a hnutí má v americké společnosti velkou podporu. Situace však byla odlišná a redaktoři tyto konkrétní dvě události velmi pravděpodobně zvolili pro jejich neúspěch a odkaz ke komunismu.

Veškeré zpravodajské pokrytí se objevilo na druhé straně novin.

V rámci pochodu zazněl slavný projev „I Have Dream“, který je v literatuře zdůrazňován jako jedna z hlavních událostí pochodu.⁷⁶ V dobových československých novinách se o něm však nedočteme.

⁷⁴ ČTK. "Práci a svobodu". *Mladá fronta*. 29. 8. 1963, roč. 19, č. 206, s. 2.

⁷⁵ ČTK. 20 milionů černochoů o svá práva. *Mladá fronta*. 30. 8. 1963, roč. 19, č. 207, s. 2.

⁷⁶ Slack, Kenneth. *Martin Luther King, Jr.* London, SCM Press Ltd: 1970. S. 85.

3.2.2. Udělení Nobelovy ceny

Martin Luther King získal za své úsilí v roce 1964 Nobelovu cenu za mír⁷⁷. O svém jmenování se dozvěděl již v říjnu 1964, když ležel v nemocnici kvůli vyčerpání⁷⁸; předávací ceremoniál proběhl v Oslu v prosinci 1964 za přítomnosti norského krále. King ve své přijímací řeči zmínil rozpor, s nímž vnitřně bojoval: že Nobelovy ceny se dávají za uzavřené či celoživotní dílo a on své dílo nevnímal ani jako uzavřené, ani jako celoživotní - ve 35 letech byl nejmladší člověk, který cenu do té doby získal. Přiřkl proto své ocenění spíše hnutí za rovnoprávnost černochů v americké společnosti a peněžní odměnu daroval celou také na účely hnutí.

3.2.2.1. Rudé právo

Noviny informovaly své čtenáře až o samotném předávání, říjnové oznámení laureátů ve svém zpravodajství nereflektovaly. Jediný článek, který přinesl zprávu o Nobelových cenách, vyšel 11. prosince 1964 s titulkem „Nobelovy ceny uděleny“⁷⁹. Zpráva obsahovala jen krátký výpis laureátů a list události nevěnoval další prostor.

3.2.2.2. Svobodné slovo

Na rozdíl od Rudého práva, Svobodné slovo ve svém zpravodajském servisu zachytilo rozhodnutí o laureátech, které vyšlo najevo v říjnu. Také se výrazně víc zaměřilo na samotnou osobu Martina Luthera Kinga - 15. října 1964 vyšel článek „Nobelova cena míru udělena dr. Martinu L. Kingovi“⁸⁰, v němž bylo velmi krátce řečeno, že cenu obdrží i že plánuje dát celou peněžní odměnu na hnutí.

Naopak k ceremoniálu se poté noviny již nevyjádřily.

⁷⁷ Nobel Peace Prize [online]. 2011 [cit. 2011-04-27]. Martin Luther King. Dostupné z WWW: <http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1964/king-bio.html>.

⁷⁸ Slack, Kenneth. *Martin Luther King, Jr.* London, SCM Press Ltd: 1970. S. 87.

⁷⁹ NESG. Nobelovy ceny uděleny. *Rudé právo*. 11. 12. 1964, roč. 44, č. 344, s. 5.

⁸⁰ NESG. Nobelova cena míru udělena dr. Martinu L. Kingovi. *Svobodné slovo*. 15. 10. 1964, roč. 20, č. 247, s. 2.

3.2.2.3. Mladá fronta

Jako jediný z analyzovaných deníků pokrylo zpravodajství Mladé fronty obě události. Ve čtvrtek 15. října 1964 vyšla zpráva „Nobelova cena míru pro dr. Kinga“⁸¹, která, stejně jako Svobodném slovu, jen krátce shrnula, že norský parlament udělil cenu Martinu Lutheru Kingovi.

U příležitosti ceremoniálu vydala Mladá fronta 11. prosince 1964 zprávu „Nobelovy ceny“⁸², v níž stručně shrnula laureáty jednotlivých cen.

Obě zprávy se objevily na druhé straně listu a vyšly ve stejný den jako příslušné články v Rudém právu a Svobodném slovu.

3.2.3. Krvavá neděle

V roce 1964 prošel Kongresem nový zákon o volebním právu, který měl zaručit eliminaci překážek v registraci voličů. Podle Martina Luthera Kinga i celého hnutí byl však zákon nedostatečný a bylo proto potřeba znovu upozornit na žádané změny. Pro dějiště manifestu si King vybral město Selma v Alabamě - v tomto městě byla k volbám registrována pouhá dvě procenta černochů a leželo na hlubokém jihu, kde rasismus velmi výrazně ovlivňoval každodenní životy lidí.

V lednu 1965 začaly demonstrace podle filosofie nenásilného přístupu: denně chodilo mnoho černochů k soudnímu dvoru, aby se nechali zaregistrovat jako voliči. Byli odmítáni či zatýkáni. V únoru vedl Martin Luther King pochod za volební právo v Selmě, který končil právě před soudní budovou. Policisté zatklí 263 dospělých, mezi nimi i Kinga, a 500 dětí ve školním věku⁸³. Zatčení nositele Nobelovy ceny pouhé dva měsíce po předání bylo důležité téma ve většině světových médií. O několik týdnů později zaútočili policisté a segregacionisté na pochod za občanská práva a v průběhu

⁸¹ NESG. Nobelova cena míru pro dr. Kinga. *Mladá fronta*. 15. 10. 1964, roč. 20, č. 247, s. 2.

⁸² NESG. Nobelovy ceny. *Mladá fronta*. 11. 12. 1964, roč. 20, č. 296, s. 2.

⁸³ Feuerlicht, Roberta Strauss. *Martin Luther King, Jr.* New York: American R.D.M. Corporation: 1966. S. 57.

boje postřelili 26letého černochoa Jimmie Lee Jacksona do břicha. Ten o osm dní později zemřel a jeho pohřbu se zúčastnilo na čtyři tisíce černochů.

V reakci na Jacksonovu smrt začal King organizovat pochod ze Selmy do Montgomery (vzdálenost obou měst je přibližně 80 km). Městští zastupitelé se snažili pochodu zabránit, a když přesto v neděli 7. března 1965 pochod začal, čekali na účastníky policisté na koních a rozeštvali je za pomoci obušků, bičů či slzného plynu. Nepřátelskou atmosféru města dokládá fakt, že podél silnice, kde se útok odehrál, stáli bělošští obyvatelé i a hlasitě podporovali policisty.⁸⁴ King byl v době útoku v Atlantě, po návratu ohlásil začátek dalšího pochodu na úterý. Útok na bezbranné účastníky pochodu pobouřil celou americkou společnost natolik, že se do Selmy okamžitě sjelo mnoho dobrovolníků k dalšímu pochodu.

King se mezitím snažil zajistit podporu ozbrojených složek, aby podruhé nedošlo ke zraněním. Soudce však odročil slyšení na čtvrtek a nařídil Kingovi, aby se pochod odložil. Ze strany veřejnosti byl však velký tlak na zachování úterního termínu, proto nakonec došlo na kompromisní řešení: pochod o téměř dvou tisících lidech došel k místu předchozího střetu a tam skončil. S pochodem na celou trasu chtěl King vyčkat na federální podporu. Tento krok se však nesetkal s pochopením pochoduujících, kteří převážně o domluvě nevěděli.

Večer po umírněném symbolickém pochodu se ve městě strhly nepokoje, při nichž byl vážně zraněn bělošský farář James Reeb. Ten několik dní poté zemřel.

Úmrtí druhého člověka při pokojných demonstracích zapříčinilo další návrh zákona a natolik pobouřilo společnost, že bylo pro Kinga jednodušší zajistit bezpečí účastníků plánovaného pochodu.

Pochod ze Selmy do Montgomery za lidská i občanská práva začal v neděli 21. března 1965. Bylo zaručeno, že nedojde k útoku na pochoduující, jež hlídali vojáci na zemi i ve vrtulnicích. V rámci dohody o bezpečnosti King souhlasil s podmínkou, že na část cesty po dálnici se většina lidí odpojí a úsekem projde jen 300 lidí.

⁸⁴ Feuerlicht, Roberta Strauss. *Martin Luther King, Jr.* New York: American R.D.M. Corporation: 1966. S. 59.

Do Montgomery dorazil průvod ve čtvrtek 25. března 1965, kde se k němu přidaly další tisíce lidí. Alabamský guvernér George Wallace, přesvědčený segregacionista, odmítl přijmout předáky hnutí s peticí.

V reakci na dění v Selmě vyšly v létě 1965 nové zákony o volebním právu, které důrazněji bránily vytváření překážek pro registraci černošských voličů v podobě testů či daní. To však tato analýza již nezpracovává.

3.2.3.1. Rudé právo

První článek ve sledovaném období se objevil již v neděli 7. března 1965 v rubrice 24 hodin ze zahraničí. V této rubrice na třetí straně vycházely noticky⁸⁵. Zpráva o Martinu Lutheru Kingovi informovala o jeho schůzi s prezidentem Johnsonem - sešli se na hodinu a půl k debatě o volebním právu.

Další informaci přinesly noviny až v úterý 9. března 1965, zato na titulní straně. S titulkem „Surový zákrok proti černošům v Alabamě“⁸⁶ informovaly o nedělním začátku pochodu i policejním útoku na účastníky. I zde se dá dokumentovat práce se slovy specifická pro socialistický tisk: „Bilance policejního zákroku je otřesná: přes čtyřicet účastníků muselo být odvezeno do nemocnice.“⁸⁷ Vzhledem k signatuře ČTK se dá předpokládat, že práce s emočně zabarvenými výrazy přicházela do novinového servisu již z prvotního informačního zdroje. Podobné příklady se dají najít i v redakčních člancích, zdá se tedy, že tento typ užívání emočního lexika pro podsunutí hodnotících soudů čtenářům byl všeobecně rozšířenou praxí.

Ve středu 10. března 1965 reflektoval tisk úterní obnovený pokus o pochod do Montgomery článkem „Alabamské četnictvo proti černošům“⁸⁸. Autor velmi rozhodně zaujal stanovisko; toto se projevilo větou: „Jakkoli v úterý president Johnson vyslovil

⁸⁵ Tj. krátké zprávy o dvou až třech větech, jsou zalamovány do společné rubriky, nemají titulek a odpovídají jen na základní novinářské otázky: kdo, co, kdy, kde, proč. Dnes se příliš nepoužívají. (OSVALDOVÁ, Barbora, et al. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha: Libri, 2002. S. 115.)

⁸⁶ ČTK. Surový zákrok proti černošům v Alabamě. *Rudé právo*. 9. 3. 1965, roč. 45, č. 67, s. 1.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ ČTK. Alabamské četnictvo proti černošům. *Rudé právo*. 10. 3. 1965, roč. 45, č. 68, s. 3.

politování nad nedělní brutalitou policie a slíbil, že Kongresu pošle zvláštní poselství o ochraně práv všech Američanů, řídí se v Alabamě vlastními úvahami. Vyslali do města stovky vojáků a policistů, po zuby ozbrojených, opatřených ocelovými přilbami a protiplynovými maskami, kteří průvod zastavili; demonstranti se vrátili do Selmy.⁸⁹ Autor slovy „řídí se (...) vlastními úvahami“ v kontextu zřetelně diskreditoval jižní zastupitele státu Alabama, nedal jim však prostor pro vysvětlení či obhájení rozhodnutí a souvisejících činů, které jsou předmětem článku. Jakkoli se morálně zdá neobjektivnost článku obhajitelná, podle dnešních měřítek by byla nepřipustná.

Ve čtvrtek 11. března 1965 vydalo Rudé právo autorský článek svého zpravodaje Jiřího Hochmana „Selma je na jihu USA...“⁹⁰, který tvořil souhrn nejnovějších událostí. I v tomto případě jazykové prostředky vytvářejí nevyvážený, neobjektivní článek; zpráva však podává ucelený pohled na situaci. Pro příklad nevyváženého zpravodajství poslouží následující citace: „Policie napadla demonstranty plynem a obušky a v důsledku policejní brutality bylo více než 40 zraněných. Další pokus o pochod na Montgomery v úterý skončil bez incidentu jen proto, že demonstranti tentokrát zahrnovali i zástupce bílého obyvatelstva a prokázali velkou ukázněnost.“⁹¹

Pod tímž titulkem redakce přidala nejnovější zprávy, zde se čtenář dozvěděl o zranění J. Reeba.

V pátečním vydání, 12. března 1965, vyšel složený článek o dvou událostech, které se týkaly boje za lidská práva. Pod titulkem „Demonstrace v Bílém domě“ s podtitulkem „Alabamští rasisté stále provokují“⁹² vydala redakce zprávu o studentech, kteří za pomoci demonstrace vsedě vytvářeli další nátlak na prezidenta v oblasti lidských práv. Zároveň k tomu připojila informaci o dalším vývoji v Alabamě, kde se 350 lidí modlilo za zraněného Reeba a radnice vyhrožovala lékařům, jež tam poslala

⁸⁹ ČTK. Alabamské četnictvo proti černochem. *Rudé právo*. 10. 3. 1965, roč. 45, č. 68, s. 3.

⁹⁰ HOCHMAN, Jiří. Selma je na jihu USA.... *Rudé právo*. 11. 3. 1965, roč. 45, č. 69, s. 5.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² ČTK. Demonstrace v Bílém domě: Alabamští rasisté stále provokují. *Rudé právo*. 12. 3. 1965, roč. 45, č. 70, s. 1, 3.

Americká rada boje za lidská práva, že pokud pomohou černochům zraněným při demonstracích, budou zatčeni.

Sobotní vydání 13. března 1965 přineslo na páté straně zprávu „Zásah americké policie proti stávkujícím v Bílém domě“⁹³, která primárně informovala o policejním zásahu vůči demonstrujícím studentům. Také se však objevila informace o smrti Jamese Reeba.

V neděli 14. března 1965 podle článku „V Selmě se připravuje nový pochod“⁹⁴ přiznal prezident, že policejní zákrok na první pochod byl příliš tvrdý a přislíbil bezpečí pro druhý plánovaný pochod.

Pondělní článek byl složen ze tří zpráv. Pod titulkem „Demonstrace v USA neustávají“⁹⁵ shrnulo Rudé právo jak výhrůžku alabamského guvernéra Wallace, že zatkne každého demonstranta v Selmě, tak i studentskou demonstraci v Bílém domě za odstoupení Wallace z funkce a demonstrace v Bostonu a newyorské čtvrti Harlemu na podporu hnutí. Článek byl věcný a stručný, emoční zabarvení mu však dodalo označení Wallace jako guvernéra „rasistického státu Alabama“⁹⁶.

Úterní noviny přinesly 16. března 1965 obsažnou zprávu „15 000 demonstrantů před Bílým domem“⁹⁷, která dokumentovala společenské napětí vyvolané děním v Selmě: prezident vyslal do Selmy federální jednotky, konaly se demonstrace proti vládní nečinnosti, začal pochod z New Yorku do Washingtonu za podporu hnutí, demonstranti vyšli do ulic i v San Francisku a Los Angeles, Martin Luther King v Chicagu veřejně přislíbil nový pokus o pochod a prezident měl promluvit před Kongresem o novém návrhu zákona o volebním právu bez rozdílu barvy pleti.

⁹³ ČTK. Zásah americké policie proti stávkujícím v Bílém domě. *Rudé právo*. 13. 3. 1965, roč. 45, č. 71, s. 5.

⁹⁴ ČTK. V Selmě se připravuje nový pochod. *Rudé právo*. 14. 3. 1965, roč. 45, č. 72, s. 3.

⁹⁵ ČTK. Demonstrace v USA neustávají. *Rudé právo*. 15. 3. 1965, roč. 45, č. 73, s. 3.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ ČTK. 15 000 demonstrantů před Bílým domem. *Rudé právo*. 16. 3. 1965, roč. 45, č. 74, s. 1, 5.

Ve středu 17. března 1965 vyšel článek „Definitivní odpověď rasistům?“⁹⁸, v němž redakce a ČTK kladly důraz na Johnsonův projev. Prezident připomněl patnáctý dodatek k ústavě Spojených států, který již v roce 1870 zakazoval omezení volebního práva a přiznal, že stále ještě nedošlo k jeho naplnění. Ve druhé polovině zprávy byl popis dalšího napadení pokojné studentské demonstrace policisty v Montgomery. V této části je opět možno dokumentovat socialistickou žurnalistiku: „Alabama odpověděla na Johnsonův okázalý projev proti rasistickým praktikám...“⁹⁹ Tato věta ironicky komentuje situaci a nechává na čtenáři, aby rozpoznal zpravodajství od hodnotícího soudu.

Zároveň se u tohoto článku objevil v novinách i kreslený vtip na adresu Washingtonu a nedostatečných snah americké vlády vyřešit situaci.

Ve čtvrtém vydání, 18. března 1965, vyšly na páté straně dva články: „Oč jde v Selmě“¹⁰⁰ a „Demonstrace v Alabamě pokračují“¹⁰¹. Jak titulky napovídají, první jmenovaný je spíše souhrn dosavadního dění, který interpretuje a analyzuje příčiny a možné další kroky v boji o rasovou rovnoprávnost. Článek přenáší atmosféru místa a zdůrazňuje nejdůležitější body, ale ještě to není publicistika: „Téměř neznámé město Selma vchází do dějin. Díky brutalitě rasistů na jejich nejčernější stránky. (...) Bilance je tragická: jeden ubitý bělošský kněz jménem Reeb, který přišel z Bostonu černochům na pomoc, protože podle vlastních slov nemohl zůstat netečný, a několik zraněných.“¹⁰²

Druhá zmíněná zpráva pokrývá nejnovější dění, soustředí se na Martina Luthera Kinga a jeho oznámení, že bude organizovat demonstrace do té doby, než projde nový volební zákon. Ve Washingtonu se mu k této snaze dostalo mnohé podpory: doběhli štafetoví běžci z New Yorku, kteří běželi za hnutí, studenti demonstrovali za přijetí zákona. To ale cíleně hodlali blokovat zástupci jižních států. Opět se zde objevují

⁹⁸ ČTK. Definitivní odpověď rasistům?. *Rudé právo*. 17. 3. 1965, roč. 45, č. 75, s. 3.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ ŠÍP, Emil. Oč jde v Selmě. *Rudé právo*. 18. 3. 1965, roč. 45, č. 76, s. 5.

¹⁰¹ ČTK. Demonstrace v Alabamě pokračují. *Rudé právo*. 18. 3. 1965, roč. 45, č. 76, s. 5.

¹⁰² Tamtéž.

nekorrektní jazykové prostředky: „(...) rasistických senátorů“ a „všechny tyto čachry“¹⁰³.

Další zprávy se objevují až o dva dny později, v sobotu 20. března 1965. Článek „V neděli pochod na Montgomery“¹⁰⁴ shrnuje oznámení Kinga, že v neděli znovu začne pochod ze Selmy, i reakce na toto oznámení. Bývalý starosta Birminghamu ohlásil kontrademonstraci, současný guvernér Wallace upozornil, že na dostatečnou ochranu pochodu nemá jeho stát v rozpočtu dostatek finančních prostředků a prezident Johnson povolal federální jednotky na zajištění bezpečí. V Kongresu se ozvaly první výraznější hlasy proti novému volebnímu zákonu.

Nedělní noviny pod titulkem „Mobilizace alabamské národní gardy“¹⁰⁵ přinesly informaci, že alabamská národní garda vešla pod federální pravomoc. To znamenalo, že místní jednotky byly pod washingtonským velením a vláda také hradila veškeré výdaje. V sobotu došlo v Selmě k prvnímu zatýkání, ve Washingtonu byly další demonstrace.

V pondělí již přinesl list na titulní straně informaci, že „Pochod ze Selmy zahájen“¹⁰⁶. Mimo zahájení pochodu však článek obsahoval i zprávy o napadeném studentovi z Bostonu, který přijel na pochod a byl pořezán rasisty a o pumách, které byly nalezeny v Montgomery. Byly podomácku vyrobené a pyrotechnici je včas zneškodnili.

Úterní zpravodajství umístilo zprávy z pochodu na titulní stranu, pod názvem „10 000 pochoduje do Montgomery“¹⁰⁷. Zpráva informovala o počtu pochodu, autech s nápisy proti pochodu, demonstraci Ku Klux Klanu v Montgomery proti pochodu a demonstraci ve Washingtonu na podporu pochodu.

¹⁰³ ČTK. Demonstrace v Alabamě pokračují. *Rudé právo*. 18. 3. 1965, roč. 45, č. 76, s. 5.

¹⁰⁴ ČTK. V neděli pochod na Montgomery. *Rudé právo*. 20. 3. 1965, roč. 45, č. 78, s. 5.

¹⁰⁵ ČTK. Mobilizace alabamské národní gardy. *Rudé právo*. 21. 3. 1965, roč. 45, č. 79, s. 1.

¹⁰⁶ ČTK. Pochod ze Selmy zahájen. *Rudé právo*. 22. 3. 1965, roč. 45, č. 80, s. 1.

¹⁰⁷ ČTK. 10 000 pochoduje do Montgomery. *Rudé právo*. 23. 3. 1965, roč. 45, č. 81, s. 1.

Ve středu 24. března 1965 vyšel na titulní straně článek „Alabamští rasisté se nevzdávají“¹⁰⁸. Ten portrétoval situaci v Montgomery, cíli pochodu. Místní senátoři uvažovali o tom, že ve čtvrtek, kdy má pochod dojít do města, nařídí státní svátek, aby bylo všechno zavřené a město vylidněné. Guvernér Wallace oznámil, že nehodlá přijmout delegaci s peticí za lidská i občanská práva a také chtěl na čtvrtek nechat vyvěsit vlajku jižní konfederace na půl žerdi.

Čtvrteční noviny mají zprávy o pochodu opět umístěny na titulní straně. Pod titulkem „Tisíce demonstrantů do Montgomery“¹⁰⁹ poukazuje ČTK na to, že pochod již překonal úzký úsek, kam podle bezpečnostních úmluv smělo jen tři sta lidí, a připojily se k nim tisíce dalších podporovatelů hnutí. Mezitím montgomeryjské úřady vyzývaly občany, aby při příchodu pochodu do města pokračovali v práci.

Páteční vydání přineslo informace o čtvrtečním ukončení pochodu. V článku „Stíhačky hlídkují v Montgomery“¹¹⁰ bylo uvedeno, že do města došlo 15 tisíc lidí, Martin Luther King pronesl řeč a prohlásil čtvrtek dnem vítězství. Pochod došel v bezpečí, i v Montgomery na to dohlíželo mnoho vojáků, vrtulníky i stíhačky.

Po pochodu bylo potřeba odvézt účastníky zpět do Selmy, k čemuž se přihlásili mnozí dobrovolníci. V sobotním článku „Další oběť rasistů v Alabamě“¹¹¹ je jako první informace zařazena vražda Violy Gregg Liuzzové¹¹², která odvážela účastníky zpět do Selmy a byla zastřelena za jízdy. V druhé části článku je shrnutí posledního dne pochodu, změnil se údaj o počtu účastníků na 30 tisíc, byla zmíněna Kingova řeč i odmítnutí Wallace přijmout výbor s peticí. V tomto článku se objevil první chybný přepis jména oběti: Viola Grag Luizziová.

¹⁰⁸ ČTK. Alabamští rasisté se nevzdávají. *Rudé právo*. 24. 3. 1965, roč. 45, č. 82, s. 1.

¹⁰⁹ ČTK. Tisíce demonstrantů do Montgomery. *Rudé právo*. 25. 3. 1965, roč. 45, č. 83, s. 1.

¹¹⁰ ČTK. Stíhačky hlídkují v Montgomery. *Rudé právo*. 26. 3. 1965, roč. 45, č. 84, s. 5.

¹¹¹ ČTK. Další oběť rasistů v Alabamě. *Rudé právo*. 27. 3. 1965, roč. 45, č. 85, s. 1.

¹¹² Ve správném psaní jména jsou v novinách nesrovnalosti. Správné je Viola Gregg Liuzzová, tak je také psána v této práci. Případné chyby v analyzovaných novinách jsou vyzdvíženy. (*Dictionary of Unitarian & Universalist Biography* [online]. 2011 [cit. 2011-05-12]. Viola Liuzzo. Dostupné z WWW: <<http://www25.uua.org/uuhs/duub/articles/violaliuzzo.html>>.)

Za vraždu Liuzzové byli zatčeni čtyři členové Ku Klux Klanu. Již v neděli 28. března 1965 však vyšel článek „Podezřelí z vraždy propuštěni“¹¹³. Jejich propuštění - na kauci - vyvolalo velké reakce, byla zorganizována demonstrace proti teroru.

Tentýž den vyšel na třetí straně souhrnný článek „Čekali 345 let“¹¹⁴, v němž americký zpravodaj Rudého práva Emil Šíp popsal poslední události s důrazem na přenesení napjaté atmosféry. Věta „(King) pronesl patetický projev“¹¹⁵ ukazuje jinou práci s některými slovy, než na jakou jsme dnes zvyklí. Zatímco dnes by takovéto použití slova patetický asociovalo posměšek, v textu je zřejmé, že jde o popis a pochvalu.

Úterní výtisk přinesl další informace: „Černošské hnutí hodlá vyhlásit bojkot Alabamy“¹¹⁶. Martin Luther King vyzval hnutí i zbytek společnosti, aby se připojili k plánovanému desetidennímu bojkotu Alabamy. Upozornil ve své řeči na zemřelou Luizzovou i odmítnutí Wallace. V pokračování na páté straně se také objevila informace, podle níž Ku Klux Klan odmítá odpovědnost za vraždy a přisuzuje je zastáncům komunismu. Zároveň také dva pumové útoky zdemolovaly dva černošské kostely.

Tímto zpracovávané zpravodajství o Martinu Lutheru Kingovi končí, jakkoli Rudé právo pokračuje ve sledování vývoje hnutí.

¹¹³ ČTK. Podezřelí z vraždy propuštěni. *Rudé právo*. 28. 3. 1965, roč. 45, č. 86, s. 3.

¹¹⁴ ŠÍP, Emil. Čekali 345 let. *Rudé právo*. 28. 3. 1965, roč. 45, č. 86, s. 3.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ ČTK. Černošské hnutí hodlá vyhlásit bojkot Alabamy. *Rudé právo*. 30. 3. 1965, roč. 45, č. 88, s. 1, 5.

3.2.3.2. *Svobodné slovo*

Stejně jako v Rudém právu, i ve Svobodném slovu začíná pokrytí událostí kolem obou pochodů zprávou o setkání Martina Luthera Kinga s prezidentem Lyndonem B. Johnsonem o novém návrhu volebního zákona. Článek „Dr. King jednal s Johnsonem o boji za občanská práva v USA“¹¹⁷ vyšel týž den - 7. března 1965.

První informace o potlačeném začátku pochodu na Montgomery vyšla až v úterý 9. března 1965: „Montgomery a boj 20 milionů“¹¹⁸. Oproti Rudému právu se již zde objevuje informace o slíbeném vyšetřování nedělního střetu. Autor je však skeptický: „O výsledku vyšetřování si v USA ani mimo USA nikdo nedělá iluze. Vždyť Selma leží v Alabamě a Alabama to je ten nejhlubší jih, se vším, co k němu patří: rasistický guvernér (Wallace dokonce představuje až školský příklad toho, co může rasová nenávisť udělat z hloupého politika), rasistická správa, silný Ku-klux-klan atd.“¹¹⁹ Tato věta reprezentuje tón celého článku: jakkoli se jedná o zpravodajství o dříve nepokryté události, objevuje se mnoho hodnotících soudů, emočně zabarvených slov a dalších jazykových prostředků, jež mají čtenáři vytvořit silný názor, souhlasný s redakčním.

Další zpráva vyšla ve středu 11. března 1965, pod titulkem „Události v Selmě pobouřily celé USA“¹²⁰ již poukazuje na mnohé reakce na pochod v Selmě. Začíná demonstujícími studenty před Bílým domem proti nečinnosti vlády a pokračuje poslanci ze severských států, kteří se také dožadují zlepšení práv černochů. Z tohoto článku se na rozdíl od Rudého práva dozvídáme i o přepadení třech kněží - bělochů, kteří jsou kvůli zraněním z útoku na nedělní pochod v nemocnici. Ministerstvo spravedlnosti se podle Svobodného slova do věci již také vložilo: apelovalo na federální soud, aby zakázal guvernérovi Wallacovi bránit černochům v pokojných demonstracích.

¹¹⁷ NESG. Dr. King jednal s Johnsonem o boji za občanská práva v USA. *Svobodné slovo*. 7. 3. 1965, roč. 21, č. 65, s. 2.

¹¹⁸ NESG. Montgomery a boj 20 milionů. *Svobodné slovo*. 9. 3. 1965, roč. 21, č. 67, s. 2.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ NESG. Události v Selmě pobouřily celé USA. *Svobodné slovo*. 11. 3. 1965, roč. 21, č. 69, s. 2.

Čtvrteční článek „Demonstrace v Bílém domě“¹²¹ stejně jako Rudé právo informuje o studentech na chodbách Bílého domu, kteří hodlali držet hladovku na podporu hnutí.

V sobotu 13. března 1965 začíná zpráva „Veřejnost USA proti teroru v Selmě“¹²² úmrtím Jamese Reeba. Poté se věnuje opět Bílému domu, odkud policie vyvekla protestující studenty a před nímž protestovaly davy lidí za vyslání federálních vojsk do Alabamy.

O dva dny později, v pondělí 15. března 1965 vyšel článek „Johnson k rasovým nepokojům“¹²³, který se věnoval popisu prezidentova projevu k situaci. Zpráva se především soustředila na situaci v Alabamě, podle textu prezident „Obešel (požadavek na vyslání federálních jednotek do Alabamy) konstatováním, že v Selmě působí sedmdesát federálních úředníků s povinností chránit zákon. Prezident nenaznačil, že by ústřední vláda připravovala kroky k potrestání osob, které (...) vyvolávaly krveprolití.“¹²⁴ Jakkoli je informační jádro zprávy i podle dnešních zdrojů pravdivé, užitá slova „obešel“, „nenaznačil“ a „krveprolití“ vyvolávají ve čtenáři dojem, že se prezident brání řešení situace. Literatura uznává, že ze začátku konfliktu vláda nepřistupovala k problematice se snahou okamžitě chránit protestující v Selmě, všeobecně je však Johnson považován za prezidenta, který se o práva černochů zasadil jako málokterý jiný prezident.¹²⁵ Tento rozpor vede k domněnce, že socialistický tisk se snažil Johnsona diskreditovat pokaždé, když dostal příležitost. To mohlo souviset s oficiálním nesouhlasem Československé socialistické republiky s válkou ve Vietnamu.

Úterní list se 16. března 1965 zabýval souhrnem demonstrací po celém území Spojených států stejně, jako Rudé právo.¹²⁶

¹²¹ NESG. Demonstrace v Bílém domě. *Svobodné slovo*. 12. 3. 1965, roč. 21, č. 70, s. 2.

¹²² NESG. Veřejnost USA proti teroru v Selmě. *Svobodné slovo*. 13. 3. 1965, roč. 21, č. 71, s. 2.

¹²³ ČTK. Johnson k rasovým nepokojům. *Svobodné slovo*. 15. 3. 1965, roč. 21, č. 73, s. 2.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ *The White House* [online]. 2011 [cit. 2011-05-10]. Lyndon B. Johnson. Dostupné z WWW: <<http://www.whitehouse.gov/about/presidents/lyndonbjohnson>>.

¹²⁶ NESG. Demonstrací v USA přibývá. *Svobodné slovo*. 16. 3. 1965, roč. 21, č. 74, s. 2.

Ve středu 17. března 1965 přineslo Svobodné slovo také zprávy o předložení nového volebního zákona. Ve zprávě „USA chystají nový volební zákon“¹²⁷ se však objevila i zpráva o dalším útoku na pokojnou demonstraci, a v této části autor opět použil lexikální prostředky nevhodné pro zpravodajství, například: „Z ran mnoha obětí se řinula krev.“¹²⁸ Vzhledem k situaci, kdy ozbrojení policisté na koních vjeli mezi sedící demonstranty a bili je obušky a biči, se dá chápat potřeba autora přenést náležitě atmosféru teroru i mezi československé čtenáře. To by nemělo snižovat žurnalistickou úroveň textu.

Další článek vyšel ve čtvrtek 18. března 1965 s titulkem „Zákon o volebním právu černochoů předložen americkému Kongresu“¹²⁹ a opět byl velmi podobný odpovídajícímu článku v Rudém právu.

V pátek 19. března 1965 poté informovalo Svobodné slovo zprávou „Pochod Selma - Montgomery“¹³⁰ o plánoaném začátku nového pochodu, autor se převážně soustředil na bezpečnost, kterou zdůraznil i Martin Luther King. Zpráva pokračuje popisem doprovodných demonstrací: před Bílým domem byli studenti odhodláni zůstat, dokud pochod nedojde do Montgomery. I zde se objevil hodnotící soud: „Studentské hnutí také vystupuje s novým spravedlivým požadavkem (...)“¹³¹.

Pod titulkem „Jaký osud čeká návrh nového volebního zákona USA?“¹³² v sobotu 20. března 1965 vyšla nejen informace o dalším postupu navrženého zákona, ale i prohlášení Kinga, že pochod bude zahájen v neděli.

V nedělním vydání novin vyšlo v rubrice Na konec týdne shrnutí alabamských událostí od prvního pokusu o pochod rozehnaného policisty přes úterní další útok na

¹²⁷ NESG. USA chystají nový volební zákon. *Svobodné slovo*. 17. 3. 1965, roč. 21, č. 75, s. 2.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ NESG. Zákon o volebním právu černochoů předložen americkému Kongresu. *Svobodné slovo*. 18. 3. 1965, roč. 21, č. 76, s. 2.

¹³⁰ NESG. Pochod Selma - Montgomery. *Svobodné slovo*. 19. 3. 1965, roč. 21, č. 77, s. 2.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² NESG. Jaký osud čeká návrh nového volebního zákona USA?. *Svobodné slovo*. 20. 3. 1965, roč. 21, č. 78, s. 2.

studenty až po plánování dalšího pochodu. Titulek zněl „Před střetnutím v Alabamě“¹³³ a reflektoval obavy, které obecně z průběhu pochodu panovaly. Alabamská národní garda přešla pod federální velení, měla 10 000 příslušníků, kteří měli zajistit bezpečí v průběhu pochodu.

Pondělní článek „Pochod v Selmě začal“¹³⁴ z 22. března 1965 popsal začátek pochodu, účastníky, ale i poslední události: přepadení bostonského studenta v Selmě a nález pum v Birminghamu.

V úterý 23. března 1965 s titulkem „Bojovníci za lidská práva pokračují v pochodu na Montgomery“¹³⁵ vyšla zpráva o pochodu, popis zajištění bezpečí, hlídek i větší ostražitosti kolem Martina Luthera Kinga. Již v perexu¹³⁶ se objevila věta: „Policie nařídila, že se dalšího pochodu může zúčastnit pouze 200 osob, prý s ohledem na úzkou silnici, která vede do hlavního města Alabamy.“¹³⁷ Tato věta je zmíněna ze dvou důvodů: obsahuje faktickou chybu, neboť na zmíněném úseku bylo podle literatury povoleno tři sta lidí, a také se v ní opět objevuje hodnotící soud ve slově prý. Ten se dá interpretovat jako snaha vyzdvihnout neochotu alabamských úřadů ke spolupráci na zajištění pochodu a upozornit na všemožné pokusy zabránit jeho realizaci.

Další článek k pochodu vyšel ve středu 24. března 1965. Z titulku „Pochod podle programu“¹³⁸ je zřejmé, že hlavním tématem bylo možné zdržení. Zpráva opět zmínila omezení počtu účastníků na úseku, v tomto případě ale již byl správný. Dále v ní autor napsal, že pochod pokračuje podle původních plánů i přes silný déšť’.

¹³³ NESG. Před střetnutím v Alabamě. *Svobodné slovo*. 21. 3. 1965, roč. 21, č. 79, s. 2.

¹³⁴ NESG. Pochod v Selmě začal. *Svobodné slovo*. 22. 3. 1965, roč. 21, č. 80, s. 2.

¹³⁵ NESG. Bojovníci za lidská práva pokračují v pochodu na Montgomery. *Svobodné slovo*. 23. 3. 1965, roč. 21, č. 81, s. 2.

¹³⁶ Perex je žurnalistické označení části textu, která ze začátku článku uvádí či shrnuje obsah textu. Bývá typograficky oddělen od zbytku článku. (OSVALDOVÁ, Barbora, et al. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha: Libri, 2002. S. 127.)

¹³⁷ NESG. Bojovníci za lidská práva pokračují v pochodu na Montgomery. *Svobodné slovo*. 23. 3. 1965, roč. 21, č. 81, s. 2.

¹³⁸ NESG. Pochod podle programu. *Svobodné slovo*. 25. 3. 1965, roč. 21, č. 82, s. 2.

Na rozdíl od Rudého práva, které čekalo na nejnovější informace a zveřejňovalo je o den později, Svobodné slovo raději pracovalo s informacemi, které mělo k dispozici, a upozorňovalo své čtenáře na to, co by se aktuálně mělo s pochodem dít. Velmi zřetelné je to právě na zmíněném středečním vydání; Rudé právo ten den zveřejnilo článek „Alabamští rasisté se nevzdávají“¹³⁹, který se pochodu téměř netýkal.

Čtvrteční článek z 25. března 1965 nesl titulek „Pochod dnes v cíli“¹⁴⁰ a autor zpracoval předpokládané události - pochod měl ve čtvrtek již sejít z omezeného úseku, v Montgomery se k němu měly přidat tisíce lidí.

V pátečním vydání již mohla zpráva vycházet z informací z místa dění, to se projevilo v konkrétních informacích: pochod se podařilo zdárně ukončit, Martin Luther King pronesl projev a nazval čtvrtek „dnem vítězství“. Zároveň se objevila informace, že účastníci mají obavy z cesty zpět domů.¹⁴¹

Článek o vraždě Liuzzové vyšel v sobotu s titulkem „Vražda vzrušila celé USA“¹⁴². Svobodné slovo její jméno přepsalo jako Luizová a jako takové je používalo po celou dobu pokrytí reakce na její smrt. Zároveň článek hned přinesl informaci o zatčení čtyř členů Ku Klux Klanu.

V úterý poté vyšel ještě článek „King hodlá vyzvat Američany k hospodářskému bojkotu Alabamy“¹⁴³, který popsal, že v reakci na smrt Liuzzové chce King zorganizovat bojkot veškerých výrobků z Alabamy, aby se zdůraznilo, že guvernér Wallace odmítá chránit životy černochů a zajistit volební právo.

Poslední zpráva, která se pochodu věnovala, bylo krátké oznámení „Broadway odpovídá Selmě“¹⁴⁴, které vyšlo 6. dubna 1965. Informovalo, že umělci z Broadwaye

¹³⁹ ČTK. Alabamští rasisté se nevzdávají. *Rudé právo*. 24. 3. 1965, roč. 45, č. 82, s. 1.

¹⁴⁰ NESG. Pochod dnes v cíli. *Svobodné slovo*. 25. 3. 1965, roč. 21, č. 83, s. 2.

¹⁴¹ NESG. "Den vítězství" v Alabamě. *Svobodné slovo*. 26. 3. 1965, roč. 21, č. 84, s. 2.

¹⁴² NESG. Vražda vzrušila celé USA. *Svobodné slovo*. 27. 3. 1965, roč. 21, č. 85, s. 2.

¹⁴³ NESG. King hodlá vyzvat Američany k hospodářskému bojkotu Alabamy. *Svobodné slovo*. 30. 3. 1965, roč. 21, č. 88, s. 2.

¹⁴⁴ NESG. Broadway odpovídá Selmě. *Svobodné slovo*. 6. 4. 1965, roč. 21, č. 95, s. 2.

chystají charitativní večer, jehož výtěžek by měly dostat organizace bojující proti rasismu a rodiny obětí z Alabamy.

Všechny články k tématu vyšly na druhé straně listu.

3.2.3.3. Mladá fronta

Ve srovnání s předchozími dvěma listy má Mladá fronta menší pokrytí událostí, informace se neobjevovaly v novinách každý den.

První zpráva vyšla 9. března 1963 s titulkem „Surový zákrok policie“¹⁴⁵. Již v tomto článku lze najít zmiňované emoční zabarvení: „Bilance policejního zákroku je otřesná.“¹⁴⁶

Reakce Martina Luthera Kinga a plán na nový pochod se v novinách daly najít ve středu 10. března 1965 ve sloupku stručných zpráv.

Ve čtvrtek 11. března 1965 pod titulkem „Před Bílým domem za práva černých“ vyšla informace o zranění Jamese Reeba a protestech proti nečinnosti vlády.

Další zpráva vyšla v sobotu 13. března 1965: „Proti zvůli rasistů“¹⁴⁷, byl to popis demonstrací v Bílém domě a před ním.

Z prvních tří příkladů je zřejmé, že redakce Mladé fronty dávala velmi úderné titulky. Ty nebyly zcela korektní, podsouvaly názor a hodnocení, v tomto případě slovy „surový“ či „zvůli“.

I úterní článek z 16. března 1965 je toho důkazem titulkem „Potrestat viníky!“¹⁴⁸. Ten se, stejně jako články v Rudém právu i Svobodném slovu z téhož dne, zabýval mnoha různými demonstracemi po celém území Spojených států za práva

¹⁴⁵ NESG. Surový zákrok policie. *Mladá fronta*. 9. 3. 1965, roč. 21, č. 58, s. 2.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ NESG. Proti zvůli rasistů. *Mladá fronta*. 11. 3. 1965, roč. 21, č. 60, s. 2.

¹⁴⁸ NESG. Potrestat viníky!. *Mladá fronta*. 16. 3. 1965, roč. 21, č. 64, s. 2.

černochů či podporu hnutí. Tento článek se snažil atmosféru předat věrně: zaměřil se na New York a pro československé čtenáře přenesl i doslovné znění transparentů.

O útoku policie na protestující studenty v Montgomery se čtenáři Mladé fronty dozvěděli jen z kolonky stručných zpráv ve středu 17. března 1965.

Týž den vyšel článek „Nový návrh volebního zákona“¹⁴⁹ o Johnsonově návrhu volebního zákona i jeho připomínce patnáctého dodatku z roku 1870.

Ve čtvrtek 18. března 1965 vyšla opět jen krátká zpráva, že Johnson předložil návrh zákona.

Páteční noviny přinesly zprávy o novém zatýkání v Alabamě. Před místním zastupitelstvem se v Montgomery konal protest za volební právo, jehož účastníci byli zatčeni. S titulkem „Před dalším pochodem do Montgomery“¹⁵⁰ také informoval o plánech na nedělní začátek nového pochodu, který ohlásil Martin Luther King, i o reakci guvernéra George Wallace, že na zajištění bezpečí nejsou finanční prostředky.

V neděli ještě nebyly zprávy z místa, proto vyšel článek „Mobilizace v Alabamě“¹⁵¹ o přechodu národní gardy pod federální velení k zajištění bezpečí účastníků pochodu. Finance tak přešly pod zodpovědnost vlády, ne místní správy.

Informace o pochodu se objevily až v úterý 23. března 1965 pod titulkem „Pochod do Montgomery“¹⁵². Zde je patrný odklon od výrazných titulků a spíše příklon k čisté informaci. Autor článku převážně vyzdvihl účastníky pochodu: Kinga, dr. Ralpha Buncheho a dr. Johna Paulinga.

Obsáhlejší článek se objevuje týž den: „Selma je v USA“¹⁵³ je autorský komentář redaktora Pavla Šára k situaci, podobně jako v Rudém právu „Selma je na jihu

¹⁴⁹ NESG. Nový návrh volebního zákona. *Mladá fronta*. 17. 3. 1965, roč. 21, č. 65, s. 2.

¹⁵⁰ NESG. Před dalším pochodem do Montgomery. *Mladá fronta*. 19. 3. 1965, roč. 21, č. 67, s. 2.

¹⁵¹ NESG. Mobilizace v Alabamě. *Mladá fronta*. 21. 3. 1965, roč. 21, č. 69, s. 2.

¹⁵² NESG. Pochod do Montgomery. *Mladá fronta*. 23. 3. 1965, roč. 21, č. 70, s. 2.

¹⁵³ ŠÁR, Pavel. Selma je v USA. *Mladá fronta*. 23. 3. 1965, roč. 21, č. 70, s. 2.

USA...¹⁵⁴ či „Čekali 345 let“¹⁵⁵. Autor se zde snaží přiblížit situaci zejména použitím emocí, pro příklad poslouží: „V tentýž den, kdy president Johnson po dlouhém otálení hovořil o ‘selmské tragédii’, masakrovala šerifova garda v hlavním alabamském městě Montgomery bílé a černé studenty demonstrující před místním kongresem. (...) Johnson, od něhož se (...) čekala rozhodná akce v podobě vyslání federálních jednotek do Alabamy na ochranu bezbranných černochů, se spokojil s předlohou nového volebního zákona.“¹⁵⁶

Ve středu 24. března 1965 vyšel článek „Bude ‘svátek’ v Montgomery?“, který odpovídá článku „Alabamští rasisté se nevzdávají“¹⁵⁷ z Rudého práva - pojednává tedy o možnosti, že by montgomeryjští radní bojkotovali pochod vyhlášením státního svátku, aby pochod přišel do „mrtvého města“.

Další článek k pochodu vyšel ve čtvrtek 25. března 1965 s titulkem „Ze Selmy do Montgomery“¹⁵⁸. Jednalo se o krátkou zprávu o pokračujícím pochodu. Mladá fronta si na informace z místa počkala do druhého dne a pracovala jen s tím, co měla k dispozici.

V pátek k pochodu nevyšel žádný článek.

Sobotní vydání přineslo souhrnný komentář k pochodu i celému hnutí.¹⁵⁹ Zároveň byl v textu emotivně rozebrán čtvrteční příchod do Montgomery.

O den později, v neděli 28. března 1965, opět ve sloupci stručných zpráv, vyšla informace o zatčení příslušníků Ku Klux Klanu za „úkladnou vraždu Violy Liuzzové“¹⁶⁰. V další větě však byla informace o propuštění tří ze čtyř podezřelých na

¹⁵⁴ HOCHMAN, Jiří. Selma je na jihu USA.... *Rudé právo*. 11. 3. 1965, roč. 45, č. 69, s. 5.

¹⁵⁵ ŠÍP, Emil. Čekali 345 let. *Rudé právo*. 28. 3. 1965, roč. 45, č. 86, s. 3.

¹⁵⁶ ŠÁR, Pavel. Selma je v USA. *Mladá fronta*. 23. 3. 1965, roč. 21, č. 70, s. 2.

¹⁵⁷ ČTK. Alabamští rasisté se nevzdávají. *Rudé právo*. 24. 3. 1965, roč. 45, č. 82, s. 1.

¹⁵⁸ NESG. Ze Selmy do Montgomery. *Mladá fronta*. 25. 3. 1965, roč. 21, č. 72, s. 2.

¹⁵⁹ TILL, Vladimír. Pochod dlouhý 300 let. *Mladá fronta*. 27. 3. 1965, roč. 21, č. 74, s. 2.

¹⁶⁰ NESG. Tři ze čtyř příslušníků Ku-Klux-Klanu. *Mladá fronta*. 28. 3. 1965, roč. 21, č. 75, s. 2.

kauci. Je zvláštní, že pokrytí Mladé fronty bylo tak kusé, že tento článek je první zmínka o vraždě Liuzzové.

V úterý 30. března 1965 vyšel článek „V Alabamě jde do tuhého“¹⁶¹. Je zde evidentní návrat k emočně zabarveným titulům; v článku se píše o vyhlášení hospodářského bojkotu Alabamy i obvinění, že Wallace nezajistil ochranu černochů, kteří protestovali.

Středeční list přinesl zprávy z pohřbu Liuzzové, článek se jmenoval „Wallace si to rozmyslí?“¹⁶² a poukazoval na to, že guvernér přijal petici, kterou odmítl přijmout po pochodu do Montgomery. Tímto článkem končí zpravodajství týkající se pochodu. Všechny články vyšly na druhé straně listu.

3.2.4. Atentát

Martin Luther King vzbudil v americké společnosti 60. let 20. století velmi silné emoce - pozitivní i negativní. Jakkoli prosazoval filosofii nenásilí (popsanou v kapitole 2.2.) a na problémy upozorňoval prostřednictvím pokojných metod, vyvolával negativní reakce od úřadů i bělochů (to se projevilo v Selmě, když místní bělošští obyvatelé povzbuzovali policisty v útoku na pochodující černochy).

King věděl, že společnost je rozbouřená a násilná; důkazem byl atentát na Johna Fitzgeralda Kennedyho v roce 1963.

I přes výhrůžky a pokusy mu ublížit (bomba na terase či rána nožikem na dopisy) pokračoval ve snaze dosáhnout zlepšení situace. Přednášel, podporoval aktivisty, kteří se snažili dosáhnout svých práv, a zapojoval se do organizace, kdykoli mohl.

Do Memphisu ve státě Tennessee přijel na podporu popelářů, jejichž pochod policie brutálně rozehnala. Zorganizoval proto protestní pochod, avšak na rozdíl od předešlých pochodů se nepodařilo udržet klid. Bylo potřeba přesvědčit místní vůdce

¹⁶¹ NESG. V Alabamě jde do tuhého. *Mladá fronta*. 30. 3. 1965, roč. 21, č. 76, s. 2.

¹⁶² NESG. Wallace si to rozmyslí?. *Mladá fronta*. 31. 3. 1965, roč. 21, č. 77, s. 2.

hnutí k nenásilným metodám. Proto v Memphisu zůstal o několik dní déle, plánoval další pochod a snažil se dostat své víře v nenásilí.

Byl zastřelen 4. dubna 1968, když stál na balkónu v motelu v Memphisu a čekal na svého spolupracovníka Ralpha Abernathyho.

Jeho vražda vedla k mnoha nepokojům a pochybám o filosofii, kterou celý život prosazoval. FBI se podařilo krátce po jeho smrti zadržet Jamese Earla Raye, jehož obvinila z vraždy. Byl odsouzen na 99 let. Krátce po zatčení Raye i později se objevily spekulace, zda byl atentát jeho vlastní iniciativou, či jestli byl součástí spiknutí. Soudní řízení k těmto dohadům probíhala ještě v 90. letech 20. století.

3.2.4.1. Rudé právo

Rudé právo se událostmi v Memphisu jako jediné zabývalo ještě před atentátem na Martina Luthera Kinga: 30. března 1968 vyšel článek „Výjimečný stav v Memphisu“¹⁶³, který informoval o nepokojích po pochodu, zabitém černochovi a 48 zraněných; ve městě byl podle zprávy vyhlášen výjimečný stav. Objevila se zde formulace „barevný vůdce“¹⁶⁴ - z té je zřejmé, že se tehdejší žurnalisté po vzoru amerických novin snažili o nejkorektnější možné pojmenování černochoů.

Další zpráva se objevila až o týden později, v sobotu 6. dubna 1968 v rubrice Letem světem: Týden v událostech. Čtenář se jen velmi stručně dozvěděl, že 5. dubna byl zastřelen Martin Luther King. Chyba v datu je pozoruhodná: King byl zastřelen 4. dubna 1968 v 18 hodin místního času a zemřel v nemocnici přibližně o hodinu později. Na téže straně vyšel obsáhlý článek o Kingovi a jeho hnutí; zde je datum již v pořádku. Zpráva „Černošský vůdce dr. King zavražděn“¹⁶⁵ shrnuje reakce na smrt vůdce hnutí za lidská práva. Informuje o nepokojích v ulicích měst i obnovených příslibech pokračování v nenásilí; zmiňuje výhrůžky, které King dostával a vyzdvihuje jeho osobní statečnost. Robert Kennedy, bratr zesnulého prezidenta, okamžitě zařídil

¹⁶³ NESG. Výjimečný stav v Memphisu. *Rudé právo*. 30. 3. 1968, roč. 48, č. 89, s. 6.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ NESG. Černošský vůdce dr. King zavražděn. *Rudé právo*. 6. 4. 1968, roč. 48, č. 96, s. 7.

vládní speciál pro převoz ostatků do Atlanty, vyzval ke klidu a odvolal předvolební projevy.

Přesto došlo k mnoha nepokojům, jak dokazuje titulek z neděle 7. dubna 1968 „Devatenáct mrtvých - bilance prvního dne černošských bouří“¹⁶⁶, který se objevil na titulní straně vydání. Zpráva informuje o prvním zklidnění situace ve Washingtonu, zatímco v jiných městech kolabovala doprava, docházelo k rabování a pouličním nepokojům.

V pondělí 8. dubna 1968 vyšel článek s titulkem „26 obětí černošských bouří v USA“¹⁶⁷, podle něhož byl ve Washingtonu klid, ale jinde dál pokračovaly nepokoje. Zvedla se také vlna paniky z tzv. Black power (černé moci), tj. stoupců radikálních způsobů upozornění na problematiku. Zároveň proběhlo první šetření toho, že King byl zastřelen, když jej měla chránit FBI - a že vrah unikl. Po celém světě probíhala protestní shromáždění proti této vraždě.

Ve zprávě z úterý 9. dubna 1968 se objevily první počty lidí zadržených při nepokojích, ve vazbě bylo přes čtyři tisíce lidí. Pod titulkem „Otřesná bilance rasových nepokojů v USA“¹⁶⁸ vyšlo shrnutí nejproblematictějších měst - Baltimore, Chicago, Washington a Pittsburgh, kde se situace uklidnila až v noci na pondělí, jinde se již podařilo dostat protestující pod kontrolu.

Středeční Rudé právo připomnělo na třetí straně Kingův pohřeb, kam přišlo mnoho významných osobností, například Robert Francis Kennedy či Nelson Rockefeller. Autor Přemysl Tvaroh se však již v perexu zaměřil na méně významné lidi: „(Přišli) černoši z venkova na jihu země, kteří neumějí číst a psát a kteří v životě možná nikdy nebyli u doktora (...)“¹⁶⁹, toto odpovídá socialistickému zaměření na dělnickou vrstvu. Autor zmínil mnohou deziluzi z Kingovy filosofie a tuto filosofii také popsal.

¹⁶⁶ TVAROH, Přemysl. Devatenáct mrtvých - bilance prvního dne černošských bouří. *Rudé právo*. 7. 4. 1968, roč. 48, č. 97, s. 1, 11.

¹⁶⁷ 26 obětí černošských bouří v USA. *Rudé právo*. 8. 4. 1968, roč. 48, č. 98, s. 1, 3.

¹⁶⁸ Otřesná bilance rasových nepokojů v USA. *Rudé právo*. 9. 4. 1968, roč. 48, č. 99, s. 7.

¹⁶⁹ TVAROH, Přemysl. Rozloučení s dr. M. Kingem. *Rudé právo*. 10. 4. 1968, roč. 48, č. 100, s. 3.

Ve čtvrtek 11. dubna 1968 vyšel článek „Washington počítá utržené rány“¹⁷⁰, v němž autor shrnul počty zničených budov, a počty lidí, kteří přišli o práci.

Páteční vydání novin přineslo zprávy „Stopy po vrahovi dr. M. L. Kinga mizí“¹⁷¹ a „Rasistické nepokoje v USA na ústupu“¹⁷². První článek se věnoval vyšetřování FBI, která přiznala, že ji kdosi pomocí jejích vlastních radiových vln naváděl na falešné stopy. Autor článku v rámci zpravodajství komentoval: „Dosažené více než hubené výsledky vrhají patřičné světlo na 'schopnost' amerických vyšetřujících orgánů dopadnout vrahy veřejných osob, jejichž bezpečnost je vůbec nedostatečně zajištěna.“¹⁷³ Zde se dá dokumentovat použití ironie v textu, jež měl být primárně zpravodajský.

Na sedmé straně vyšel druhý článek, který informoval o nejnovější bilanci obětí pouličních nepokojů: 34 lidí zemřelo, národní garda byla stále pro jistotu na stráži ve městech, v Kansas City se nečekaně strhly další nepokoje, při nichž zemřelo pět lidí.

Nové informace o situaci se objevily až téměř o týden později: ve čtvrtek 18. dubna 1968 vyšly opět dva články, oba na sedmé straně. První, „Washington počítá s obnovením bouří“¹⁷⁴, se zabýval stažením vojsk, která ale zůstávají v pohotovosti. Druhý, „Dr. Kinga zastřelil najatý vrah?“¹⁷⁵, informuje o prvních domněnkách, že se jednalo o spiknutí. Podle této teorie byl vrah najatý profesionál, který Kinga sledoval již osm měsíců a schválně zanechal matoucí stopy. FBI však trvala na verzi osamělého střelce.

O den později však článek „Kingův vrah identifikován?“¹⁷⁶ informoval o tom, že FBI přiznala verzi spiknutí, když vydala zatykač na Erika Starvo Galta za vraždu a spiknutí. Svědek z místa činu však vypověděl, že fotografie Galta neodpovídá muži, kterého na místě viděl.

¹⁷⁰ AP. Washington počítá utržené rány. *Rudé právo*. 11. 4. 1968, roč. 48, č. 101, s. 7.

¹⁷¹ ČTK. Stopy po vrahovi dr. M. L. Kinga mizí. *Rudé právo*. 12. 4. 1968, roč. 48, č. 102, s. 1.

¹⁷² NESG. Rasistické nepokoje v USA na ústupu. *Rudé právo*. 12. 4. 1968, roč. 48, č. 102, s. 7.

¹⁷³ NESG. Stopy po vrahovi dr. M. L. Kinga mizí. *Rudé právo*. 12. 4. 1968, roč. 48, č. 102, s. 1.

¹⁷⁴ NESG. Washington počítá s obnovením bouří. *Rudé právo*. 18. 4. 1968, roč. 48, č. 108, s. 7.

¹⁷⁵ ČTK. Dr. Kinga zastřelil najatý vrah?. *Rudé právo*. 18. 4. 1968, roč. 48, č. 108, s. 7.

¹⁷⁶ ČTK. Kingův vrah identifikován?. *Rudé právo*. 19. 4. 1968, roč. 48, č. 109, s. 7.

Poslední zprávou k tématu se stalo krátké oznámení 21. dubna 1968 na 11. straně s titulkem „Seznam 10 nejvíce hledaných zločinců“¹⁷⁷, kam přibyl i James Earl Ray. Ten byl pomocí otisků prstů usvědčen z vraždy, jednalo se o uprchlého vězně, který byl na útěku.

3.2.4.2. Svobodné slovo

První zpráva o smrti Martina Luthera Kinga se ve Svobodném slovu objevila 6. dubna 1968 pod titulkem „Dr. King zavražděn“¹⁷⁸ na titulní straně. Kromě atentátu se autor věnoval i zuřícím nepokojům. Na druhé straně, s titulkem „M. L. King padl rukou vraha“¹⁷⁹, je podrobnější rozbor situace: hledá se vrahovo auto, našla se puška s dalekohledem, zuří nepokoje a političtí představitelé odsoudili atentát.

Dále je na druhé straně zpráva „Uprostřed boje“¹⁸⁰, jež informuje o bojích popelářů, které původně přijel King podpořit a pokračuje popisem jeho života.

O den později, v neděli 7. dubna 1968 vyšla obsáhlá zpráva „Černí radikálové chtějí pušky“¹⁸¹. V té autor rozvedl další podrobnosti o nepokojích i o dalším vývoji: Ralph Abernathy převzal Kingovu funkci a v Memphisu byla vypsána odměna 50 tisíc dolarů za dopadení vraha.

V pondělí 8. dubna 1968 vyšel na titulní straně článek „Vražda dr. M. L. Kinga není jen věcí USA!“¹⁸². Svobodné slovo psalo další podrobnosti o nepokojích i politických reakcích, přidalo informaci o celosvětových protestech proti vraždě a o počtech, které Kingovi mnoho lidí skládalo.

¹⁷⁷ NESG. Seznam "10 nejvíce hledaných zločinců". *Rudé právo*. 21. 4. 1968, roč. 48, č. 111, s. 11.

¹⁷⁸ NESG. Dr. King zavražděn. *Svobodné slovo*. 6. 4. 1968, roč. 24, č. 96, s. 1.

¹⁷⁹ NESG. M. L. King padl rukou vraha. *Svobodné slovo*. 6. 4. 1968, roč. 24, č. 96, s. 2.

¹⁸⁰ NESG. Uprostřed boje. *Svobodné slovo*. 6. 4. 1968, roč. 24, č. 96, s. 2.

¹⁸¹ NESG. Černí radikálové chtějí pušky. *Svobodné slovo*. 7. 4. 1968, roč. 24, č. 97, s. 1, 2.

¹⁸² NESG. Vražda dr. M. L. Kinga není jen věcí USA!. *Svobodné slovo*. 8. 4. 1968, roč. 24, č. 98, s. 1.

I Svobodné slovo reflektovalo zklidnění nepokojů: v úterý 9. dubna 1968 vyšel článek „Rasové bouře utichly“¹⁸³, kde ale mimo uklidnění situace autor také zmínil, že též den probíhal pohřeb Kinga. Podrobnosti o pohřbu byly československým čtenářům dostupné až další den pod titulkem „Důstojné rozloučení“¹⁸⁴. Tento článek byl ve srovnání s Rudým právem méně emotivně zaměřený a také kromě pohřbu shrnul i počet obětí a současnou situaci.

V pátek vydal list zprávu „Stopy po vrahovi mizí“¹⁸⁵, která zřejmě vychází z téhož materiálu, jako odpovídající článek v Rudém právu. Dá se tak usuzovat z odstavce, který je v obou textech totožný. Ani jeden článek není signovaný, pravděpodobně použily redakce materiál ze servisu ČTK a poupravily jej. Ve variantě Svobodného slova schází ironický komentář práce FBI.

Na ten si list vyhradil samostatnou zprávu, již vydal druhý den pod titulkem „Pátrání po vrahu M. L. Kinga“¹⁸⁶. Svobodné slovo se však spíše drží faktů a nevyužívá emoční nádech slov tak výrazně: „Týden po zavraždění černošského předáka dr. Martina Luthera Kinga není americká policie ani FBI s to předložit veřejnosti důkazy, že pátrání po pachateli atentátu se pohnulo vpřed.“¹⁸⁷

Stejně jako v Rudém právu, i zde se objevila informace o možném spiknutí 18. dubna 1968: „King zastřelen najatým vrahem?“¹⁸⁸ Porovnáme-li s titulkem v Rudém právu „Dr. Kinga zastřelil najatý vrah?“¹⁸⁹, opět je pravděpodobné, že redakce vyšly z téhož zdroje. Tuto domněnku potvrzují shodné odstavce, které se v textech objevují.

V pátek 19. dubna 1968 vyšla zpráva „Změněná verze FBI“¹⁹⁰, podle níž FBI přiznala možnost spiknutí. V neděli 21. dubna 1968 poté Svobodné slovo více rozvedlo

¹⁸³ NESG. Rasové bouře utichly. *Svobodné slovo*. 9. 4. 1968, roč. 24, č. 99, s. 2.

¹⁸⁴ NESG. Důstojné rozloučení. *Svobodné slovo*. 10. 4. 1968, roč. 24, č. 100, s. 7.

¹⁸⁵ NESG. Stopy po vrahovi mizí. *Svobodné slovo*. 12. 4. 1968, roč. 24, č. 102, s. 2.

¹⁸⁶ NESG. Pátrání po vrahu M. L. Kinga. *Svobodné slovo*. 13. 4. 1968, roč. 24, č. 103, s. 2.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ NESG. King zastřelen najatým vrahem?. *Svobodné slovo*. 18. 4. 1968, roč. 24, č. 108, s. 2.

¹⁸⁹ ČTK. Dr. Kinga zastřelil najatý vrah?. *Rudé právo*. 18. 4. 1968, roč. 48, č. 108, s. 7.

¹⁹⁰ NESG. Změněná verze FBI. *Svobodné slovo*. 19. 4. 1968, roč. 24, č. 109, s. 2.

zařazení Jamese Earla Raye na seznam deseti nejhledanějších zločinců a v pondělí 22. dubna 1968 se ještě redakce zaměřila na Raye článkem „Vražda z protislužby?“¹⁹¹. V této zprávě uvedla, že Ray stále uniká, je pravděpodobně součástí spiknutí, které se ukazuje být větší, než se zprvu zdálo.

Poslední článek k tématu vyšel o dva dny později, ve středu 24. dubna 1968 s titulkem „Obvinění Raye vykonstruovala FBI?“¹⁹². Ve zprávě se píše, že muže z fotografií z místa činu nepoznávají jeho spoluvězni jako Raye, který utekl z vězení. Spoluvězni také podotýkali, že Ray necítil vůči černochům žádné negativní emoce, tedy se dalo předpokládat, že neměl důvod zastřelit Kinga. Článek pokračuje domněnkou, zda Raye FBI neobvinila proto, aby se snížil tlak veřejnosti na její schopnosti.

3.2.4.3. Mladá fronta

Ani Mladá fronta nezačala své zpravodajství před samotným atentátem. První článek vyšel také 6. dubna 1968 s titulkem „Dr. King zavražděn“¹⁹³. Tento titulek se shoduje s titulkem ve Svobodném slovu, nicméně texty stejné nejsou. Jedná se o zpravodajský článek o smrti Martina Luthera Kinga a následných nepokojích. Již bylo možné rozepsat vyšetřování policie: ta zjišťovala, odkud byl zastřelen a že pachatelem byl běloch.

Ve stejném vydání byl i článek „Nemocná společnost...“¹⁹⁴, v němž se autor Aleš Benda zaměřil na Kingův život a dále na popis „špatností“ v americké společnosti. Kinga popsal jako vysoce morálního baptistu, který „neublížil ani kuřeti“¹⁹⁵ a společnost takto: „Každý, kdo do USA přijede a není tak docela slepý, vidí, že společnost Spojených států je nemocná. Je to společnost, kde často vládne násilí,

¹⁹¹ NESG. Vražda z protislužby?. *Svobodné slovo*. 22. 4. 1968, roč. 24, č. 112, s. 2.

¹⁹² NESG. Obvinění Raye vykonstruovala FBI?. *Svobodné slovo*. 24. 4. 1968, roč. 24, č. 114, s. 2.

¹⁹³ AP. Dr. King zavražděn. *Mladá fronta*. 6. 4. 1968, roč. 24, č. 96, s. 1, 10.

¹⁹⁴ BENDA, Aleš. Nemocná společnost... *Mladá fronta*. 6. 4. 1968, roč. 24, č. 96, s. 2.

¹⁹⁵ Tamtéž.

brutalita a rasová nenávisť.¹⁹⁶ Z článku je patrná snaha zdůraznit, že ve Společných státech se nežíje dobře, podprahově jde sdělení dále: že v socialismu se žije lépe.

V neděli 7. dubna 1968 vyšel článek „Černá Amerika se bouří“¹⁹⁷, v němž jsou detailně popsány nepokoje, hořící budovy i prohlášení jednotlivých lidí k vraždě, protesty proti ní apod. Je zmíněno, že právě vražda Martina Luthera Kinga byla pro mnoho lidí důkazem, že nenásilí nevede k cíli.

Pondělní noviny přinesly 8. dubna 1968 články „Černošské hnutí po smrti dr. Kinga“¹⁹⁸ a „Americká města hoří“¹⁹⁹. Oba se zabývaly dalším posunem filosofie nenásilí; vzhledem ke vzbuzené nedůvěře vůči nenásilnému přístupu bylo potřeba řešit otázku, kam se bude hnutí za občanská práva černošů ubírat dál. Dále autor psal o hořících budovách, nepokojích a obětech.

O den později, 9. dubna 1968, byl ve článku „Vzpouora za právo přežít“²⁰⁰ reflektován posun tohoto náhledu: v New Yorku došli místní představitelé hnutí k přesvědčení, že budou pokračovat v díle Martina Luthera Kinga. Pouliční nepokoje si vyžádaly 27 obětí.

O pohřbu informovala Mladá fronta článkem „Rozloučení s dr. Kingem“²⁰¹, v němž popsala obřad i počty obětí nepokojů.

Ve čtvrtek 11. dubna 1968 se i v těchto novinách objevil finančně zaměřený článek v souvislosti se smrtí Kinga: „Velké škody ve Washingtonu“²⁰² byla zpráva zabývající se škodami po nepokojích.

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ NESG. Černá Amerika se bouří. *Mladá fronta*. 7. 4. 1968, roč. 24, č. 97, s. 1, 6.

¹⁹⁸ ŠÁR, Pavel. Černošské hnutí po smrti dr. Kinga. *Mladá fronta*. 8. 4. 1968, roč. 24, č. 98, s. 1, 2.

¹⁹⁹ NESG. Americká města hoří. *Mladá fronta*. 8. 4. 1968, roč. 24, č. 98, s. 2.

²⁰⁰ ČTK, AFP. Vzpouora za právo přežít. *Mladá fronta*. 9. 4. 1968, roč. 24, č. 99, s. 4.

²⁰¹ ČTK, AFP. Rozloučení s dr. Kingem. *Mladá fronta*. 10. 4. 1968, roč. 24, č. 100, s. 7.

²⁰² ČTK, AFP. Velké škody ve Washingtonu. *Mladá fronta*. 11. 4. 1968, roč. 24, č. 101, s. 4.

O den později, v pátek 12. dubna 1968 vyšel článek „Kingův vrah uniká“²⁰³, který se lišil od Rudého práva i Svobodného slova informací, že vrah možná unikl do Mexika.

Jako jediná Mladá fronta uveřejnila článek ČTK „Chybný výstřel“²⁰⁴. V této zprávě byl citován Stokely Carmichael, stoupenec radikální části hnutí, podle něhož byla chyba zabít Kinga. Carmichael soudil, že vrah měl raději zabít jeho nebo jiného stoupence radikálů, neboť „neexistuje omluva za vraždu dr. Kinga,(...) protože King hlásal lásku, odpuštění a milost.“²⁰⁵

Z analyzovaných novin byla Mladá fronta opět jediná, kdo zveřejnil zprávu „Zabil Courtney dr. Kinga?“²⁰⁶ o prvním zadrženém podezřelém. Dál se ale o Courtneym nezmiňuje.

Ve čtvrtek 18. dubna 1968, kdy ve Svobodném slovu i Rudém právu vyšly podobné články o spiknutí a nájemné vraždě, vydala Mladá fronta jen zprávu „Washington se uklidnil“²⁰⁷ o odvolání vojáků z hlavního města.

Spiknutí se v těchto novinách objevilo až o den později pod titulkem „Kingův vrah identifikován?“²⁰⁸, který odpovídá článku v Rudém právu. Poprvé se tak v Mladé frontě objevily domněnky o spiknutí a jméno vraha Jamese Earla Raye.

O den později opět jako jediný list uveřejnila Mladá fronta zprávu „FBI na stopě“²⁰⁹, podle níž byli američtí policisté i detektivové z FBI na stopě vrahovi.

Poslední článek vyšel 22. dubna 1968 s titulkem „Měl vrah pomocníky?“²¹⁰, v níž se autor zaměřil na Rayův útěk z vězení rok před atentátem. Autor soudil, že vražda Kinga mohla být protislužba za pomoc k útěku.

²⁰³ ČTK. Kingův vrah uniká. *Mladá fronta*. 12. 4. 1968, roč. 24, č. 102, s. 4.

²⁰⁴ ČTK. Chybný výstřel. *Mladá fronta*. 14. 4. 1968, roč. 24, č. 104, s. 6.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ ČTK. Zabil Courtney dr. Kinga?. *Mladá fronta*. 16. 4. 1968, roč. 24, č. 105, s. 3.

²⁰⁷ ČTK. Washington se uklidnil. *Mladá fronta*. 18. 4. 1968, roč. 24, č. 107, s. 4.

²⁰⁸ ČTK. Kingův vrah identifikován?. *Mladá fronta*. 19. 4. 1968, roč. 24, č. 108, s. 4.

²⁰⁹ ČTK. FBI na stopě. *Mladá fronta*. 20. 4. 1968, roč. 24, č. 109, s. 10.

3.3. Shrnutí mediálního obrazu

Jak je řečeno v kapitole 3.1., mediální texty byly pod přísnou kontrolou státního aparátu. Vzhledem ke skutečnosti, že „médiá už neodpovídala za svoji činnost veřejnosti, nýbrž výhradně KSČ jako rozhodující politické síle a sloužila k prosazování jejích zájmů“²¹¹, je i mediální obraz událostí v životě Martina Luthera Kinga poplatný tomuto mediálnímu zaměření.

Činnost Martina Luthera Kinga byla i přes její křesťanský náboj pro socialistická média velmi přitažlivým tématem. King totiž bojoval za znevýhodněnou skupinu obyvatel proti povýšené jiné skupině, a to bylo možné velmi snadno přirovnat k socialistické dělnické revoluci, již KSČ hlásala jako svoji doktrínu.

Dalším důvodem pro „povolení“ tématu Kingova boje do novin se zdá být i probíhající válka ve Vietnamu, se kterou československá vláda výslovně nesouhlasila a využila každou možnost, jak diskreditovat americkou vládu.

Proto všechna sledovaná média mohla sledovat dění v USA a informovat veřejnost velmi detailně. Jakkoli jsou místy zřetelné snahy využít tématu k demonizaci americké kapitalistické vlády, informační hodnota je důvěryhodná a přesná. Ve srovnání s knihami, které se dají považovat za informačně objektivní, nedochází k významným posunům ve výkladech.

Články jsou nevyvážené: od začátku platí, že Kingovo hnutí je oprávněné a nikdo nezpochybňuje nepravosti, kterých se běloši na černoších dopouští. To znamená, že „druhá strana“ v jakémkoli případě nedostává v textu žádný prostor. To je v rozporu s dnešními hodnotami vyváženosti, jimiž se zaručuje objektivita zprávy. Dobová média však tyto hodnoty nedodržují; je pravděpodobné, že jim to ani nebylo umožněno.

King se skrze tisk pro socialistickou společnost stal ikonou všeho, co je v kapitalismu špatné, a jako takové byly jeho snahy i poselství zneužitelné vládnoucím

²¹⁰ ČTK. Měl vrah pomocníky?. *Mladá fronta*. 22. 4. 1968, roč. 24, č. 111, s. 2.

²¹¹ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. 310 s.

režimem. Tento potenciál se v analyzovaných textech dá v náznacích vytušit, nikde není použit plně.

Jak je patrné v příloze 4, informace přicházely povětšinou ve všech médiích současně, jen zřídka vbočovala Mladá fronta s několika články navíc. Svobodné slovo se drželo základní linie Rudého práva a příliš s informacemi dál nepracovalo.

ZÁVĚR

Martin Luther King byl podle mnoha svých životopisců správný člověk ve správný čas na správném místě. Jako syn faráře a sám farář měl přístup k základním filosofiím doby, jako černochoch z relativně bohatší rodiny měl možnost studovat a díky řečnickému talentu se mu dařilo předávat své myšlenky.

Pro československá média byl zajímavým tématem, protože bojoval za znevýhodněnou skupinu proti vládnoucí většině. Zároveň probíhala válka ve Vietnamu a československá vláda využila příležitosti pro další verbální útoky na americkou vládu.

Proto mohly i v cenzurovaných dobových médiích vycházet velmi přesné informace s minimální prodlevou. Mediální obraz se tedy příliš neliší od objektivního obrazu vytvořeného za pomoci dobové i dnešní literatury, vydané převážně ve Spojených státech. Jediný posun lze vnímat v přístupu k bezchybnosti Kingovy práce: dobová československá média jej portrétní nekriticky a nedávají prostor oponentům či kritikům. Ve zpravodajství se zhusta objevují emoční prvky, jež ubírají objektivitu a vnucují jednotný názor. To je dobře patrné v pokrytí atentátu, kde je vrah popsán jako „pachatel zbabělé a zákeřné vraždy“²¹².

Informace se však příliš neodklání od objektivní verze, nuančně lze postihnout socialistickou agendu například ve zdůraznění činitelů, kteří jsou blízcí socialistickému režimu. Jediným výrazným informačním posunem je zamlčení projevu I Have A Dream, který byl pro americké životopisce velmi významný, zatímco v československých novinách se o něm neobjevila žádná informace.

Vzhledem k centralizaci médií, která probíhala již od konce druhé světové války²¹³, se stále snižovala rozmanitost informačních zdrojů. ČTK postupně přešla od systému vlastních zpravodajů k přebírání servisu od sovětské agentury TASS a i jednotlivé deníky musely zrušit zpravodajské posty. Informace proto pocházely z velmi mála zdrojů: téměř výhradně ze servisu ČTK, v případě Rudého práva se přidávaly informace od zpravodajů, jež si udrželo.

²¹² AP. Dr. King zavražděn. *Mladá fronta*. 6. 4. 1968, roč. 24, č. 96, s. 1, 10.

²¹³ ²¹³KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. S. 143.

V 60. letech docházelo k uvolnění kontroly a mediální scéna měla větší prostor pro pokrytí problematických témat. Na zpravodajství o Martinu Lutheru Kingovi se tento posun však neprojevil.

SUMMARY

The main aim of the bachelor thesis was to determine, whether the communist regime in Czechoslovakia in the 1960's influenced the media portrait of Martin Luther King, Jr. We analyzed four key moments in King's life: the march on Washington in 1963, the Nobel Peace Prize in 1964, the march on Montgomery (also known as Bloody Sunday) in 1965 and the assassination in 1968. We used three daily newspapers: Rudé právo, Svobodné slovo and Mladá fronta and included texts from the interval of one week before the event and two weeks after it.

Mainly through language resource analysis, we described the texts in the interval and particular parts that did not correspond with today's journalistic norms, either through objectivity reasons, or because of the use of emotionally charged language. That is unacceptable in today's media scene, but communist journalism had different ideals: most of all, to comply with the regime.

After careful consideration of all the articles involved (as may be seen in the supplements), we concluded that the difference is not as pronounced as we expected. All the articles are evidently written under the communist influence and are unbalanced in the sense that only one side has the media space and the other side of whatever conflict remains unheard. The journalists during communism were agenda-setters and followed carefully controlled news resources and topics. They were also supposed to influence the readers' opinion of the particular event they were reporting.

But surprisingly, the media portrait from the contemporary media does not differ in key aspects very much. The only important difference is in the reports of the march on Washington: Czechoslovak media did not place any emphasis on the famous speech "I Have A Dream" a most often did not mention it at all.

Otherwise, there are no significant differences to be found.

POUŽITÁ LITERATURA

Prameny:

Bible

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost

Noviny:

Rudé právo, ročníky 43, 44, 45, 48

Svobodné slovo, ročníky 19, 20, 21, 24

Mladá fronta, ročníky 19, 20, 21, 24

Zdroje:

Knižní:

FEUERLICHT, Roberta Strauss. *Martin Luther King, Jr.* New York: American R.D.M. Corporation: 1966. 73 s.

HUTEČKA, J. *Země krví zbrocená.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 198 s.

KING, Martin Luther. *Strength to Love.* New York: Harper & Row, 1963. 160 s.

KING, Martin Luther. *The Trumpet of Conscience.* New York: Harper & Row, 1968. 96 s.

KING, Martin Luther. *Where Do We Go From Here? Chaos or Community?.* New York: Penguin Books, 1969. 209 s.

KING, Martin Luther. *Why We Can't Wait.* New York: Harper & Row, 1964. 160 s.

KINGOVÁ, Coretta Scott (1976). *Můj život s Martinem Lutherem Kingem.* Praha: Vyšehrad. 302 s.

Kolektiv autorů. Toulky minulostí světa VIII. Český Těšín: Via Facti, 2006. 256 s.

KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. 310 s.

NAVRÁTIL, Jan. *Stručné dějiny USA*. Praha: Svoboda, 1977. 353 s.

OSVALDOVÁ, Barbora, et al. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha: Libri, 2002. 115 s.

SLACK, Kenneth. *Martin Luther King, Jr.* London, SCM Press Ltd: 1970. 121 s.

TINDALLE, George B., SHI, David E. *Dějiny Spojených států amerických*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 921 s.

Internetové:

<http://americanhistory.about.com/b/2008/05/26/end-of-the-civil-war.htm>

<http://americanhistory.si.edu/brown/history/1-segregated/separate-but-equal.html>

<http://flanaacp.org/news/civil-rights/martin-luther-king-jr/mlk.htm>

<http://innercity.org/holt/slavechron.html>

<http://international.loc.gov/ammem/cwphtml/tl1865.html>

<http://kukluxklan.bz/historic.html>

<http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/shipp/lynchingyear.html>

<http://millercenter.org/president/keyevents/eisenhower>

http://mlk-kpp01.stanford.edu/index.php/encyclopedia/encyclopedia_contents

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6445941.stm>

http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1964/king-bio.html

<http://topics.law.cornell.edu/constitution/amendmentxiii>

http://web.li.gatech.edu/~rdrury/700/write/civ_war/waragricult.html

http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_amendments_11-27.html#14

http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_amendments_11-27.html#13

http://www.archives.gov/exhibits/charters/declaration_transcript.html

http://www.bbc.co.uk/history/british/empire_seapower/rebels_redcoats_01.shtml

<http://www.bostonteapartyship.com/history.asp>

<http://www.britannica.com/blackhistory/article-24158>

<http://www.britishbattles.com/american-revolution.htm>

http://www.countriesquest.com/north_america/usa/history/growth_of_the_english_colonies/18th-century_slavery.htm

<http://www.eyewitnesstohistory.com/teaparty.htm>

<http://www.faulkner.edu/academics/artsandsciences/socialandbehavioral/readings/hy/servitude.asp>

<http://www.history.com/topics/franklin-pierce>

<http://www.loc.gov/rr/program/bib/ourdocs/EmanProc.html>

<http://www.mccsc.edu/~kmcglaun/mlk/protest1.htm>

<http://www.mrlincolnanandfreedom.org/inside.asp?ID=39&subjectID=3>

<http://www.myrevolutionarywar.com/>

<http://www.notablebiographies.com/Pu-Ro/Randolph-A-Philip.html>

<http://www.pbs.org/wgbh/aia/part2/map2.html>

<http://www.pbs.org/wgbh/aia/part3/3p1518.html>

<http://www.peoplesobold.net/2006/08/martin-luther-king-jr-struggle.html>

<http://www.presidentsusa.net/presvplist.html>

<http://www.roebuckclasses.com/201/classdocs/class4.htm>

<http://www.sclcnational.org/>

<http://www.slavenorth.com/index.html>

<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/USAjimcrow.htm>

<http://www.tuskegee.edu/global/story.asp?s=1070392>

<http://www.u-s-history.com/pages/h646.html>

<http://www.vahistorical.org/civilrights/equal.htm>

http://www.valka.cz/clanek_10779.html

<http://www.wisegeek.com/who-is-jim-crow.htm>

<http://www25.uua.org/uuhs/duub/articles/violaliuzzo.html>

PŘÍLOHY

Řazení dle data a události

Příloha 1: Pochod ve Washingtonu (tabulka)

Příloha 2: Nobelova cena (tabulka)

Příloha 3: Krvavá neděle (tabulka)

Příloha 4: Atentát (tabulka)

Řazení dle periodika

Příloha 5: Pochod ve Washingtonu (seznam)

Příloha 6: Nobelova cena (seznam)

Příloha 7: Krvavá neděle (seznam)

Příloha 8: Atentát (seznam)

Řazení dle data a události

Příloha 1											
POCHOD VE WASHINGTONU, I HAVE A DREAM											
Analýza: 21. 8. - 14. 9. 1963											
Rudé právo, roč. 43											
Svobodné slovo, roč. 19											
Mladá Fronta, roč. 19											
datum	číslo	strana	titulek	číslo	strana	titulek	číslo	strana	titulek	číslo	strana
17.8.63	226		5 Začíná "pochod" na Washington	195							
18.8.63	227			196							
19.8.63	228										
st. 20.8.63	229			198							
čt. 21.8.63	230		1 Washingtonského pochodu se zúčastní 250 000 lidí	199		2 President J. F. Kennedy přijme skupinu černošských předáků	199		2 Slzným plynem proti demonstrantům	200	
pá. 22.8.63	231			200						201	
so. 23.8.63	232			201		2 Cíl je ve Washingtonu	201			202	2
ne. 24.8.63	233			202						203	
po. 25.8.63	234			203							
út. 26.8.63	235										
st. 27.8.63	236			204		2 Washingtonský pochod má být živou peticí desetitisíců	204		2 Pochod na Washington	205	
čt. 28.8.63	237		5 Ve Washingtonu se oteklává 150 000 - 200 000 černošských manifestantů	205							
pá. 29.8.63	238	1.3	1.3 Na 200 000 účastníků "pochodu na Washington"	206		2 Washington se otfáší pochodem za práva černochoů	206		2 "Práci a svobodu"	207	
so. 30.8.63	239	3	3 Největší občanská manifestace v dějinách USA	207						208	
ne. 31.8.63	240		5 Teror rasistů proti černochoům v USA pokračuje	208						209	
1.9.63	241			209							
út. 2.9.63	242										
st. 3.9.63	243			210		2 Plná zaměstnanost v USA základem i v řešení černošské otázky	210			211	2
4.9.63	244			211							
čt. 5.9.63	245										
pá. 6.9.63	246			212	2					212	2
so. 6.9.63	246			213	2					213	2
ne. 7.9.63	247			214	2					214	
8.9.63	249	5		215	2					215	
po. 9.9.63	249										
út. 10.9.63	250										
st. 11.9.63	251	6		216		2 Washington nebyl poslední	216			217	2
čt. 12.9.63	252	3		217	2					218	2
pá. 13.9.63	253	3	3 Ve znamení "druhé americké revoluce"	218	2					219	
				219							

Příloha 2

UDĚLENÍ NOBELOVY CENY

14. října 1964

analýza: 6. října - 30. října 1964

			Rudé právo, roč. 44			Svobodné slovo, roč. 20			Mladá fronta, roč. 20		
	datum	číslo	strana	titulek	číslo	strana	titulek	číslo	strana	titulek	
út	13.10				245						
st	14.10				246						
čt	15.10				247	2	Nobelova cena míru udělena dr. Martinu L. Kingovi	247	2	Nobelova cena míru pro dr. Kinga	
st	9.12										
čt	10.12										
pá	11.12	344	5	Nobelovy ceny uděleny				296	2	Nobelovy ceny	

Příloha 3

KRVAVÁ NEDELE

7. března 1965

analýza: 28. 2. - 31. 3. 1965

				Svobodné slovo, roč. 21				Mladá fronta, roč. 21				
				Rudé právo, roč. 45								
datum	číslo	strana	titulek	číslo	strana	titulek	číslo	strana	titulek	číslo	strana	titulek
po	1.3				59							
út	2.3				60							
st	3.3	61			61							
čt	4.3	62			62							
pá	5.3	63			63							
so	6.3	64			64							
ne	7.3	65	3 Přední bojovník za rovnoprávnost amerických černochů		65	2 Dr. King jednal s Johnsonem o boji za občanská práva v USA						
po	8.3	66			66							
út	9.3	67	1 Surový zákrok proti černochům v Alabamě		67	2 Montgomery a boj 20 milionů		58	2 Surový zákrok policie			
st	10.3	68	3 Alabamské četnictvo proti černochům		68			59	2 Po brutálním potlačení			
čt	11.3	69	5 Selma je na jihu USA...		69	2 Události v Selmě pobouřily celé USA		60	2 Před Bílým domem za práva černých			
pá	12.3	70	1 Demonstrace v Bílém domě (Alabamští rasisté stále provokují)		70	2 Demonstrace v Bílém domě		61	2			
			3 Demonstrace v Bílém domě									
so	13.3	71	5 Zásah americké policie proti stávkujícím v Bílém domě		71	2 Veřejnost USA proti teroru v Selmě		62	2 Proti zvlášť rasistů			
ne	14.3	72	3 V Selmě se připravuje nový pochod		72			63				
po	15.3	73	3 Demonstrace v USA neustávají		73	2 Johnson k rasovým nepokojům						
út	16.3	74	1 15 000 demonstrantů před Bílým domem		74	2 Demonstrací v USA přibývá		64	2 Potrestat viníky!			
			15 000 demonstrantů před Bílým domem									
st	17.3	75	3 Definitivní odpověď rasistům?		75	2 USA chytají nový volební zákon		65	2 V alabamském hlavním městě			
									2	Nový návrh volebního zákona		
čt	18.3	76	5 Demonstrace v Alabamě pokračují		76	2 Zákon o volebním právu černochů předložen americkému kongresu		66	2 Prezident Johnson			
pá	19.3	77			77	2 Pochod Selma - Montgomery		67	2 Před dalším pochodem na Montgomery			
so	20.3	78	5 V neděli pochod na Montgomery		78	2 Jaký osud čeká návrh nového volebního zákona USA?		68				
ne	21.3	79	1 Mobilizace alabamské národní gardy		79	2 Rubrika na konec týdne: Před střetnutím v Alabamě		69	2 Mobilizace v Alabamě			
po	22.3	80	1 Pochod ze Selmy zahájen		80	2 Pochod v Selmě začal						
út	23.3	81	1 10 000 pochoduje do Montgomery		81	2 Bojovníci za lidská práva pokračují v pochodu na Montgomery		70	2 Pochod do Montgomery			
									2	Selma je v USA		
st	24.3	82	1 Alabamští rasisté se nevzdávají		82	2 Pochod podle programu		71	2 Bude "svátek" v Montgomery?			
čt	25.3	83	1 Tisíce demonstrantů do Montgomery		83	2 Pochod dnes v cíli		72	2 Ze Selmy do Montgomery			
pá	26.3	84	5 Stíhačky hldkují v Montgomery		84	2 "Den vítězství" v Alabamě		73				
so	27.3	85	1 Další oběť rasistů v Alabamě		85	2 Vražda vvrátila celé USA		74	2 Pochod dlouhý 300 let			
ne	28.3	86	3 Podezřelí z vraždy propuštěni		86			75	2 Tři ze čtyř příslušníků Ku-Klux-Klanu			
			3 Čekali 345 let									
po	29.3	87			87	2 Ku-klux-klan ve státě Louisiana se připravuje k nové akci						
út	30.3	88	1 Černošské hnutí hodlá vyhlásit bojkot Alabany		88	2 King hodlá vyzvat Američany k hospodářskému bojkotu Alabany		76	2 V Alabamě jde do tuhého			
			5 Černošské hnutí hodlá vyhlásit bojkot Alabany									
st	31.3	89	3		89	2 Konečně došlo na Ku-klux-klan		77	2 Wallace si to rozmyslí?			
čt	1.4	90			90			78				
pá	2.4	91			91	2 Ku-klux-klan je klidný...		79				
						2 Puny slzného plynu na černošské školáky		80				
so	3.4				92			81				
ne	4.4				93	2 Ku-klux-klan hlásí odplatu		82				
po	5.4				94			83				
út	6.4				95	2 Broadway odpovídá Selmě		84				
								85				

Příloha 4

ATENTÁT

4. dubna 1968

Analýza: 25. 3. - 18. 4. 1968

Rudé právo, roč. 48				Svobodné slovo, roč. 24				Mladá fronta, roč. 24				
datum	číslo	strana	titulek	číslo	strana	titulek	číslo	strana	titulek	číslo	strana	titulek
po	25.3											
út	26.3											
st	27.3											
čt	28.3											
pá	29.3											
so	30.3	89	6 Vyjimečný stav v Memphisu									
ne	31.3											
po	1.4											
út	2.4											
st	3.4											
čt	4.4											
pá	5.4											
so	6.4	96	7 Letem světem: Týden v událostech	96	1	Dr. King zavražděn		96	1	Dr. King zavražděn		
			7 Černošský vůdce dr. King zavražděn		2	M. L. King padl rukou vraha			10	Dr. King zavražděn		
					2	Uprostřed boje			10	Nemocná společnost		
ne	7.4	97	1 Devatenáct mrtvých - bilance prvního dne černošských bouří	97	1	Černí radikálové chtějí pušky	97	1	Černá Amerika se bouří			
			11 Devatenáct mrtvých - bilance prvního dne černošských bouří		2	Černí radikálové chtějí pušky		6	Černá Amerika se bouří			
po	8.4	98	1 26 obětí černošských bouří v USA	98	1	Vražda dr. M. L. Kinga není jen věcí USA!	98	1	Černošské hnutí po smrti dr. Kinga			
			3 26 obětí černošských bouří v USA					2	Černošské hnutí po smrti dr. Kinga			
								2	Americká města hoří			
út	9.4	99	7 Otrěsná bilance rasových nepokojů v USA	99	2	Rasové bouře utichly		99	4	Vzpouře za právo přežít		
st	10.4	100	3 Rozloučení s dr. M.L.Kingem	100	7	Důstojné rozloučení		100	7	Rozloučení s dr. Kingem		
čt	11.4	101	7 Washington počítá utrpené rány	101				101	4	Velké škody ve Washingtonu		
pá	12.4	102	1 Stopy po vrahoví dr. M. L. Kinga mizí	102	2	Stopy po vrahoví mizí		102	4	Kingův vrah uniká		
			7 Rasistické nepokoje v USA na ústupu									
so	13.4	103	11 Nový zákon o právech černochů v USA	103	2	Pátrání po vrahu M. L. Kinga		103	10	Po Memphisu Berlín		
					2	"Šprým vůči černochům"						
ne	14.4	104		104				104	6	Chybný výstřel		
po	15.4	105		105				105				
út	16.4	106		106				106	3	Zabil Courtney dr. Kinga?		
st	17.4	107		107				107	4	Černoši o svém osudu		
čt	18.4	108	7 Washington počítá s obnovením bouří	108	2	King zastřelen najatým vrahem?		108	4	Washington se uklidnil		
			7 Dr. Kinga zastřelil najatý vrah?									
pá	19.4	109	7 Kingův vrah identifikován?	109	2	Změněná verze FBI		109	4	Kingův vrah identifikován?		
so	20.4	110		110				110	10	FBI na stopě		
ne	21.4	111	1 Před "pochodem chudých" v USA	111	2	Je Ray Kingovým vrahem?		111				
			11 Seznam "10 nejvíce hledaných zločinců"		2	Čínské zbraně do USA černošským extrémistům?						
po	22.4	112		112	2	Vražda z protislužby?		112	2	Měl vrah pomocníky?		
út	23.4	113		113				113	4	Hollywood proti rasismu		
st	24.4	114		114	2	Obvinění Raye vykonstruovala FBI?		114				

Řazení dle periodika

Příloha 5: Pochod ve Washingtonu

Rudé právo

datum	č.	str.	sign.	titulek
17.8.1963	226	5	Emil Šíp	Začíná "pochod" na Washington
18.8.1963	227			
19.8.1963	228			
20.8.1963	229			
21.8.1963	230	1	ČTK	Washingtonského pochodu se zúčastní 250 000 lidí
22.8.1963	231			
23.8.1963	232			
24.8.1963	233			
25.8.1963	234			
26.8.1963	235			
27.8.1963	236			
28.8.1963	237	5	Emil Šíp	Ve Washingtonu se očekává 150 000 - 200 000 černošských manifestantů
29.8.1963	238	1,3	ČTK	Na 200 000 účastníků "pochodu na Washington"
30.8.1963	239	3	Emil Šíp	Největší občanská manifestace v dějinách USA

Svobodné slovo

datum	č.	str.	sign.	titulek
21.8.1963	199	2	ČTK	President J. F. Kennedy přijme skupinu černošských předáků
22.8.1963	200			
23.8.1963	201	2	nesg.	Cíl je ve Washingtonu
24.8.1963	202			
25.8.1963	203			
26.8.1963				
27.8.1963	204	2	ČTK	Washingtonský pochod má být živou peticí desetitisíců
28.8.1963	205			
29.8.1963	206	2	ČTK	Washington se otřásl pochodem za práva černochoů
30.8.1963	207			
31.8.1963	208			
1.9.1963	209			
2.9.1963				
3.9.1963	210	2		Plná zaměstnanost v USA základem i v řešení černošské otázky
4.9.1963	211			
10.9.1963	216	2		Washington nebyl poslední

Mladá fronta

datum	č.	str.	sign.	titulek
21.8.1963	199	2	ČTK	Slzným plynem proti demonstrantům
22.8.1963	200			-
23.8.1963	201			-
24.8.1963	202	2		
25.8.1963	203			
26.8.1963				
27.8.1963	204	2	ČTK	Pochod na Washington
28.8.1963	205			
29.8.1963	206	2	ČTK	"Práci a svobodu"
30.8.1963	207	2	ČTK	20 miliónů černochů o svá práva
31.8.1963	208			

Příloha 6: Nobelova cena

Rudé právo

datum	č.	str.	sign.	titulek
11.12.1964	344	5	ČTK	Nobelovy ceny uděleny

Svobodné slovo

datum	č.	str.	sign.	titulek
15.10.1964	247	2	ČTK	Nobelova cena míru udělena dr. Martinu L. Kingovi

Mladá fronta

datum	č.	str.	sign.	titulek
15.10.1964	247	2	ČTK	Nobelova cena míru pro dr. Kinga

10.12.1964	295			
11.12.1964	296	2	ČTK	Nobelovy ceny
12.12.1964	297			

Příloha 7: Krvavá neděle

Rudé právo

datum	č.	str.	sign.	titulek
7.3.1965	65	3	nesg.	Přední bojovník za rovnoprávnost amerických černochoů
8.3.1965	66			
9.3.1965	67	1	ČTK	Surový zákrok proti černochoům v Alabamě
10.3.1965	68	3	nesg.	Alabamské četnictvo proti černochoům
11.3.1965	69	5	Jiří Hochman	Selma je na jihu USA...
12.3.1965	70	1	ČTK	Demonstrace v Bílém domě (Alabamští rasisté stále provokují)
		3		Demonstrace v Bílém domě
13.3.1965	71	5	ČTK	Zásah americké policie proti stávkujícím v Bílém domě
14.3.1965	72	3	ČTK	V Selmě se připravuje nový pochod
15.3.1965	73	3	ČTK	Demonstrace v USA neustávají
16.3.1965	74	1	ČTK	15 000 demonstrantů před Bílým domem
				15 000 demonstrantů před Bílým domem
17.3.1965	75	3	ČTK	Definitivní odpověď rasistům?
18.3.1965	76	5	ČTK	Demonstrace v Alabamě pokračují
19.3.1965	77			
20.3.1965	78	5	ČTK	V neděli pochod na Montgomery
21.3.1965	79	1	ČTK	Mobilizace alabamské národní gardy
22.3.1965	80	1	ČTK	Pochod ze Selmy zahájen
23.3.1965	81	1	ČTK	10 000 pochoduje do Montgomery
24.3.1965	82	1	ČTK	Alabamští rasisté se nevzdávají
25.3.1965	83	1	ČTK	Tisíce demonstrantů do Montgomery
26.3.1965	84	5	ČTK	Stíhačky hlídají v Montgomery
27.3.1965	85	1	ČTK	Další oběť rasistů v Alabamě
28.3.1965	86	3	ČTK	Podezřelí z vraždy propuštěni
		3	ČTK	Čekali 345 let
29.3.1965	87			
30.3.1965	88	1	ČTK	Černošské hnutí hodlá vyhlásit bojkot Alabamy
		5		Černošské hnutí hodlá vyhlásit bojkot Alabamy

Svobodné slovo

datum	č.	str.	sign.	titulek
7.3.1965	65	2	nesg.	Dr. King jednal s Johnsonem o boji za občanská práva v USA
8.3.1965	66			
9.3.1965	67	2	nesg.	Montgomery a boj 20 milionů
10.3.1965	68			
11.3.1965	69	2	nesg.	Události v Selmě pobouřily celé USA
12.3.1965	70	2	nesg.	Demonstrace v Bílém domě
13.3.1965	71	2	nesg.	Veřejnost USA proti teroru v Selmě
14.3.1965	72			
15.3.1965	73	2	nesg.	Johnson k rasovým nepokojům
16.3.1965	74	2	nesg.	Demonstrací v USA přibývá
17.3.1965	75	2	nesg.	USA chystají nový volební zákon
18.3.1965	76	2	nesg.	Zákon o volebním právu černochoů předložen americkému kongresu
19.3.1965	77	2	nesg.	Pochod Selma - Montgomery
20.3.1965	78	2	nesg.	Jaký osud čeká návrh nového volebního zákona USA?
21.3.1965	79	2	nesg.	rubrika na konec týdne: Před střetnutím v Alabamě
22.3.1965	80	2	nesg.	Pochod v Selmě začal
23.3.1965	81	2	nesg.	Bojovníci za lidská práva pokračují v pochodu na Montgomery
24.3.1965	82	2	nesg.	Pochod podle programu
25.3.1965	83	2	nesg.	Pochod dnes v cíli
26.3.1965	84	2	nesg.	"Den vítězství" v Alabamě
27.3.1965	85	2	nesg.	Vražda vzrušila celé USA
28.3.1965	86			
29.3.1965	87			
30.3.1965	88	2	nesg.	King hodlá vyzvat Američany k hospodářskému bojkotu Alabamy
31.3.1965	89			
1.4.1965	90			
2.4.1965	91			
3.4.1965	92			
4.4.1965	93			
5.4.1965	94			
6.4.1965	95			
7.4.1965	96	2	nesg.	Broadway odpovídá Selmě

Mladá fronta

datum	č.	str.	sign.	titulek
9.3.1965	58	2	nesg.	Surový zákrok policie
10.3.1965	59	2	nesg.	Po brutálním potlačení
11.3.1965	60	2	nesg.	Před Bílým domem za práva černých
12.3.1965	61	2		
13.3.1965	62	2	nesg.	Proti zvlí rasistů
14.3.1965	63			
15.3.1965				
16.3.1965	64	2	nesg.	Potrestat viníky!
17.3.1965	65	2	nesg.	V alabamském hlavním městě
		2	nesg.	Nový návrh volebního zákona
18.3.1965	66	2	nesg.	Prezident Johnson
19.3.1965	67		nesg.	Před dalším pochodem na Montgomery
20.3.1965	68			
21.3.1965	69	2	nesg.	Mobilizace v Alabamě
22.3.1965				
23.3.1965	70	2	nesg.	Pochod do Montgomery
		2	Pavel Šár	Selma je v USA
24.3.1965	71	2	nesg.	Bude "svátek" v Montgomery?
25.3.1965	72	2	nesg.	Ze Selmy do Montgomery
26.3.1965	73			
27.3.1965	74	2	ČTK	Pochod dlouhý 300 let
28.3.1965	75	2	nesg.	Tři ze čtyř příslušníků Ku-Klux-Klanu
29.3.1965				
30.3.1965	76	2	nesg.	V Alabamě jde do tuhého
31.3.1965	77	2	nesg.	Wallace si to rozmyslí?

Příloha 8: Atentát

Rudé právo

datum	č.	str.	sign.	titulek
30.3.1968	89	6	nesg.	Výjimečný stav v Memphisu
31.3.1968				
1.4.1968				
2.4.1968				
3.4.1968				
4.4.1968				
5.4.1968				
6.4.1965	96	7	nesg.	Letem světem: Týden v událostech
		7	nesg.	Černošský vůdce dr. King zavražděn
7.4.1965	97	1	Přemysl Tvaroh	Devatenáct mrtvých - bilance prvního dne černošských bouří
		11		Devatenáct mrtvých - bilance prvního dne černošských bouří
8.4.1965	98	1	nesg.	26 obětí černošských bouří v USA
		3		26 obětí černošských bouří v USA
9.4.1965	99	7	nesg.	Otřesná bilance rasových nepokojů v USA
10.4.1965	100	3	Přemysl Tvaroh	Rozloučení s dr. M.L.Kingem
11.4.1965	101	7	AP	Washington počítá utrpěné rány
12.4.1965	102	1	ČTK	Stopy po vrahovi dr. M. L. Kinga mizí
		7	nesg.	Rasistické nepokoje v USA na ústupu
13.4.1965	103	11	AP	Nový zákon o právech černochů v USA
14.4.1965	104			
15.4.1965	105			
16.4.1965	106			
17.4.1965	107			
18.4.1965	108	7	nesg.	Washington počítá s obnovením bouří
		7	ČTK	Dr. Kinga zastřelil najatý vrah?
19.4.1965	109	7	ČTK	Kingův vrah identifikován?
20.4.1965	110			
21.4.1965	111			
		11	nesg.	Seznam "10 nejvíce hledaných zločinců"

Svobodné slovo

datum	č.	str.	sign.	titulek
6.4.1965	96	1	nesg.	Dr. King zavražděn
		2	nesg.	M. L. King padl rukou vraha
		2	nesg.	Uprostřed boje
7.4.1965	97	1	nesg.	Černí radikálové chtějí pušky
		2		Černí radikálové chtějí pušky
8.4.1965	98	1	nesg.	Vražda dr. M. L. Kinga není jen věcí USA!
9.4.1965	99	2	nesg.	Rasové bouře utichly
10.4.1965	100	7	nesg.	Důstojné rozloučení
11.4.1965	101			
12.4.1965	102	2	nesg.	Stopy po vrahovi mizí
13.4.1965	103	2	nesg.	Pátrání po vrahu M. L. Kinga
14.4.1965	104			
15.4.1965	105			
16.4.1965	106			
17.4.1965	107			
18.4.1965	108	2	nesg.	King zastřelen najatým vrahem?
19.4.1965	109	2	nesg.	Změněná verze FBI
20.4.1965	110			
21.4.1965	111	2	nesg.	Je Ray Kingovým vrahem?
		2	nesg.	Čínské zbraně do USA černošským extrémistům?
22.4.1965	112	2	nesg.	Vražda z protislužby?
23.4.1965	113			
24.4.1965	114	2	nesg.	Obvinění Raye vykonstruovala FBI?

Mladá fronta

datum	č.	str.	sign.	titulek
6.4.1965	96	1	AP	Dr. King zavražděn
		10		Dr. King zavražděn
		10	Aleš Benda	Nemocná společnost
7.4.1965	97	1	nesg.	Černá Amerika se bouří
		6		Černá Amerika se bouří
8.4.1965	98	1	Pavel Šár	Černošské hnutí po smrti dr. Kinga
		2		Černošské hnutí po smrti dr. Kinga
		2	ČTK	Americká města hoří
9.4.1965	99	4	ČTK	Vzpouza za právo přežít
10.4.1965	100	7	AFP	Rozloučení s dr. Kingem
11.4.1965	101	4	ČTK	Velké škody ve Washingtonu
12.4.1965	102	4	ČTK	Kingův vrah uniká
13.4.1965	103			
14.4.1965	104	6	ČTK	Chybný výstřel
15.4.1965				
16.4.1965	105	3	ČTK	Zabil Courtney dr. Kinga?
17.4.1965	106	4		
18.4.1965	107	4	DPA	Washington se uklidnil
19.4.1965	108	4	ČTK	Kingův vrah identifikován?
20.4.1965	109	10	nesg.	FBI na stopě
21.4.1965	110			
22.4.1965	111	2	ČTK	Měl vrah pomocníky?
23.4.1965	112	4	AFP	Hollywood proti rasismu